Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra sociální patologie a sociologie

Integrace muslimské populace na území České republiky

Bakalářská práce

Autor: Marta Čermánková

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Vedoucí práce: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Hradec Králové 2018

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor:	**Marta Čermánková**
Studium:	P12717
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	**Integrace muslimské populace na uzemí České republiky**
Název bakalářské práce AJ:	Integration of muslim population within Czech Republic

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá procesem integrace muslimů do české společnosti, z jejich vlastního pohledu. Charakterizuje základní kulturní a sociální rozdíly mezi muslimskou komunitou a většinovou společností. Práce dále popisuje postavení této menšiny na území České republiky, zvláště pak v porovnání měst Praha a Brno. Uvádí základní informace o islámu, jeho praktikování a vývoj pobytu muslimské populace na našem území. Metody: Analýza dokumentů, kvalitativní vůzkumné šetření prostřednictvím strukturovaného rozhovoru.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá procesem integrace muslimů do české společnosti, z jejich vlastního pohledu. Charakterizuje základní kulturní a sociální rozdíly mezi muslimskou komunitou a většinovou společností. Práce dále popisuje postavení této menšiny na území České republiky, zvláště pak v porovnání měst Praha a Brno. Uvádí základní informace o islámu, jeho praktikování a vývoj pobytu muslimské populace na našem území. Metody: Analýza dokumentů, kvalitativní vůzkumné šetření prostřednictvím strukturovaného rozhovoru.

Garantující pracoviště:	Katedra sociální patologie a sociologie, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.
Oponent:	doc. PhDr. Iva Jedličková, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 14.2.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně (pod vedením vedoucího bakalářské práce) a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 3. 12. 2018

Poděkování

Tímto bych velmi ráda poděkovala PhDr. Josefu Kasalovi, MBA, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a vstřícnost. Dále pak děkuji všem respondentům, kteří se zúčastnili výzkumu. A v neposlední řadě děkuji rodině a přátelům za velkou podporu.

Anotace

Čermánková, Marta. *Integrace muslimské populace na území České republiky*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 63 s. Bakalářská práce.

Cílem této práce je proniknout do muslimské komunity v České republice a porozumět jí.

Práce mapuje všeobecnou problematiku integrace, popisuje postavení muslimů na území České republiky a sleduje a hodnotí míru začlenění v jednotlivých oblastech života.

Teoretická část vymezuje základní pojmy globálního světa, integračních procesů a zkoumané komunity. Výzkumná část vychází z osobních strukturovaných rozhovorů se 13 respondenty, které byly zpracovány na základě kvalitativního přístupu.

Klíčová slova: Integrace, islám, muslimové, multikulturalita.

Anotation

Čermánková, Marta. *Integration of muslim population within Czech Republic*. Hradec Králové: Faculty of Education, 2018. 63 pp. Bachelor Degree Thesis.

The aim of this thesis is to gain an insight in the Muslim community in the Czech Republic.

The thesis maps general problems of integration, it describes the status of the Muslim in the Czech Republic, and it follows and evaluates the level of their integration in individual aspects of their lives.

The theoretical part grounds the thesis in the general notions of the global world, the integration processes, and the targeted community.

The practical part of the thesis is based on interviews with thirteen respondent; the thesis uses qualitative approach.

Keywords: Integration, islam, muslim, multicultural.

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č.13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na a UHK).

V Hradci Králové dne 3. 12. 2018 Podpis studenta:

Obsah

Úvod **10**

1 Vymezení základní terminologie **11**

1.1 Globální svět a Globalize 11

1.2 Migrace 12

1.3 Imigrant 12

1.4 Kultura 13

1.5 Multikulturalismus a multikulturalitní společnost 13

1.6 Etnicita a etnická skupina 14

1.7 Identita 14

2 Islám **16**

2.1 Muslim 17

2.2 Korán 18

2.3 Pět pilířů Islámu 18

2.4 Džihád 19

2.5 Šaría 19

3 Islám a muslimové v České republice a Evropě **20**

3.1 Islám v Evropě 20

3.2 Muslimové v Českých zemích 22

3.3 Muslimské sakrální prostory v České republice 23

3.4 Současná muslimská scéna v České republice 24

3.5 Islám v českých médiích 25

3.6 Česká majoritní společnost 25

4 Integrace **27**

4.1 Integrační modely 28

4.2 Integrační plán České republiky 30

4.3 Specifika v integračním procesu u muslimů 31

5 Výzkumná část 33

Závěr 56

Seznam použitých zdrojů 59

Úvod

Jedním z důvodů k sepsání této práce byl osobní motiv proniknout do života muslimů na území naší republiky, a to především v hlavním městě Praze a v Brně, a zmapovat jej. Vývojem politické a bezpečnostní situace ve světě byly zaznamenány obavy k udržení našich kulturních identit a vzhledem k rostoucí pozornosti o muslimskou komunitu jak na politické, akademické či veřejné úrovni, jsem byla motivována tuto minoritu přiblížit a procesu integrace se alespoň částečně zúčastnit.

Vzhledem k politickým okolnostem ve světě, uprchlické krizi a válečným konfliktům na Blízkém východě můžeme očekávat rozrůstání se muslimské komunity na našem území velkou rychlostí. Reakce majoritní společnosti, ovlivněna ať už mediální prezentací či zkušenostmi ostatních evropských států, není k případné integraci velmi vstřícná.

K úspešnému procesu integrace je potřeba znát velmi dobře skupinu určenou k začlenění, zmapovat její úmysly k pobytu a zároveň přistupovat ke skupině s ohledem na její náboženské a kulturní zvyklosti. V našem případě tedy islám.

Integrace přistěhovalců a uprchlíků do hostitelské společnosti a jejich udržitelné navracení se do původní domoviny patří mezi hlavní politické diskuze.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a výzkumnou. Teoretická část pojednává o termínech globalizace, kultury, multikulturality a etnicity. Stejně tak porovnává procesy integrace a přibližuje státní integrační plán České republiky. V teoretické části uvádím základní informace o islámu, jeho praktikování a historii muslimské populace na našem území.

Výzkumná část je vedena formou rozhovorů s osobami pocházejících ze zemí, ve kterých je islám majoritním náboženstvím. Mezi respondenty jsou jak praktikující, tak nepraktikující věřící. Vždy jsou to však lidé, kteří jsou muslimskou kulturou ovlivněni, a pro tuto práci jsou jejich zkušenosti a subjektivní pocity při probíhající integraci nesmírně cenné.

1 Vymezení základní terminologie

Tato práce se zabývá integrací muslimské komunity na území České republiky.

S tímto procesem je provázano několik pojmových okruhů a základní terminologie, kterým se věnuje následující kapitola.

1.1 Globální svět a Globalize

Termín globálního světa není nový. Po tisíce let lidé obchodovali na velké vzdálenosti, za zmínku jistě stojí například proslulá Hedvábná stezka přes střední Asii, která spojovala Čínu a Evropu během středověku. Po staletí lidé investovali do podniků v jiných zemích a nevyhnutelně se tak seznamovali s novým kulturním prostředím.

Globalizace je procesem interakce a integrace mezi lidmi, společnostmi a vládami různých národů. Dále globalizací rozumíme také proces řízeným mezinárodním obchodem, investicemi a informačními technologiemi. Tento proces má vliv na životní prostředí, kulturu, politické a sociální systémy, hospodářský rozvoj a prosperitu. Všechny uvedené procesy jsou provázané a navzájem se podmiňují.

Globalizace se stává hluboce kontrovezním tématem v moderní společnosti.

Její příznivci tvrdí, že umožňuje chudým zemím a jejich občanům se ekonomicky rozvíjet a zvyšovat jejich životní úroveň, zatímco odpůrci nesouhlasí a globalizaci odsuzují. Jako důvody uvádí, že vytvořenívolného mezinárodního trhu prospělo pouze nadnárodním korporacím v západním světě, a to na úkor místních podniků, kultur a obyčejných lidí.

Podle A. Giddense (2000, s.14-15) globalizace zásadně přetváří způsob našeho života a ovliňuje jak události dějící se ve světovém měřítku, tak náš každodenní život.

„*V globalizovaném světě, kde se informace i obrazy běžně přenášejí po celé zeměkouli, jsme všichni pravidelně v kontaktu s jinými lidmi, kteří myslí a žijí jinak než my. Zatímco kosmopolité tuto kulturní spletitost vítají a přijímají, pro fundamentalisty je důvodem znepokojení a hrozbou. Ať již jde o sféru náboženství, etnické identity, nebo nacionalismu, všude se utíkají k obnovené a očištěné tradici - a dosti často také k násilí.*“

Jak bylo výše uvedeno, globalizace ovlivňuje spoustu aspektů ve společnosti a zasahuje do nich. S globalizací se často objevují termíny jako globalizace sociální a kulturní.

- **Sociální globalizace** se dotýká lidské interakce v kulturních komunitách, zahrnuje témata rodiny, práce, vzdělání i náboženství. Zasahuje do mezilidských vztahů a komunikace v každodenním životě, do trendu absolutně propojeného světa prostřednictvím sociálních sítí. Možnosti však nemají všichni stejné, a tak dochází k informačním a sociálním propastem.

- **Globlizace kulturní** je jevem, který se v historii lidstva již objevoval. Jde o situaci, při níž se různé kultury střetávají a tím odráží standardizaci kulturních projevů po celém světě. V kontextu globalizace je to stav, který vychází z časté interakce mezi různými kulturami, a zároveň je poháněný efektivitou bezdrátové komunikace, elektronického obchodu, populární kultury i mezinárodního cestování. Vzájemné ovlivňování těchto kultur má za následek vývoj kultur nových, které nazýváme hybridní.

1.2 Migrace

Migrace se definuje jako pohyb osoby nebo skupiny osob, a to buď přes mezinárodní hranice, nebo uvnitř státu. Všeobecně se tedy jedná o jakýkoli pohyb obyvatelstva, bez ohledu na jeho délku a příčinu. Termín migrace zahrnuje pohyb uprchlíků, vysídlených osob, ekonomických migrantů i osob, které se pohybují z jiných než výše uvedených důvodů.

Dopady migrace jsou složité a přinášejí výhody i nevýhody**.**

Nejčastěji lidé migrují, aby zlepšili svou ekonomickou situaci nebo se vyhnuli občanským sporům**,** pronásledování a ekologickým katastrofám**.**

1.3 Imigrant

Obecně imigrantem rozumíme jakoukoli osobu, která se pohybuje nebo přemísťuje přes mezinárodní hranici bez ohledu na svoje právní postavení, na dobrovolnost pohybu nebo délku pobytu.

Slovo imigrant je odvozeno od slovesa imigrace, které znamená přistěhování a samo je odvozeno výše uvedeného pojmu migrace. Imigrant je tedy označení pro

přistěhovalce. Přistěhovalec se od tuzemských obyvatel liší (jazykem, zvyklostmi, vyznáním či etnikem) a představuje odlišnosti přicházející z jiného prostředí. Pojem imigrant spadá do obecnější kategorie cizince (Sartori, 2005).

1.4 Kultura

Kultura patří mezi nejvýraznější aspekty mezilidské sociální interakce. Podle širšího pojetí rozumíme kulturu v rovině materiální a duchovní.

Do kultury materiální můžeme zařadit výsledky lidské činnosti jakými jsou obydlí, nástroje, oděvy. V rovině duchovní se jedná o umění, literaturu, náboženství, morálku, zvyky a právo.

Dle užšího pojetí, které se uplatňuje v kulturní antropologii, je kultura směřována k projevům chování skupiny lidí, které je ovlivněno několika kulturními vzorci.

Těmito vzorci rozumíme systémové formy chování, hodnoty a normy charakteristické pro danou společnost, které jsou obecně přejímány a napodobovány. Vstupují do procesu socializace jedinců a ukotvují se ve zvycích a obyčejích (Průcha, 2010, str.45).

Podle amerického antropologa Murphy (2004) je kultura uceleným systémem hodnot a společenských norem, kterými se členové konkrétní společnosti řídí, a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím. Kultura nás nevědomky vede k postojům a jednání v určitých situacích.

1.5 Multikulturalismus a multikulturalitní společnost

Myšlenkový směr, který se zabývá mnohostí kultur. Multikulturalismus předpokládá, že lidé s různými kořeny mohou existovat vedle sebe a učit se od sebe navzájem. Snaží se o oboustrannou komunikaci a soužití bez předsudků a iluzí navzdory odlišné rase, etnika, jazyka nebo náboženství (Čeněk, 2016, str.59).

Kulturní rozdíly by měly být v multikulturní společnosti respektovány nebo dokonce podporovány. Základem multikulturality je přesvědčení, že členové různých kultur mohou žít vedle sebe a asimilace není nutná ba ani žádoucí. Menšiny mají zaručená stejná práva a přistupuje se k nim jako k plnohodnotným občanům.

1.6 Etnicita a etnická skupina

Je vzájemně provázený systém kulturních, materiálních, duchovních, rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu působících v interakci a formujících etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu (Velký sociologický slovník, I, 1996, s.275).

Podle Tesaře (2007, s. 56) patří etnicita do základních lidských identit, jde o skupinovou identifikaci a sociální interakci založenou na vnímaných kulturních rozdílech.

Allport (2004, s. 60) na toto téma uvádí:*„již v pěti letech je dítě schopné chápat, že je příslušníkem různých skupin. Dokáže například vnímat etnickou identifikaci.“*

Etnická skupina se vyznačuje sdílenými kulturními praktikami a rozdíly, které odlišují jednu skupinu lidí od druhé. Etnicita se dá považovat za společné kulturní dědictví. Mezi nejčastější znaky odlišující různé etnické skupiny patří předci, výklad historie, jazyk, náboženství, umění a zvyklosti v oblékání. Etnická příslušnost je často hlavním zdrojem jak sociální soudržnosti, tak i sociálních konfliktů.

1.7 Identita

Je obecně souborem zřetelných rysů charakteru jisté osoby nebo skupiny, které se vztahují k tomu, čím tato osoba je a co pro má pro ní význam. Mezi hlavní zdroje identity patří pohlaví, sexuální orientace, státní příslušnost nebo sociální třída.

Termín identity je používán v několika rovinách:

- **Identita osobní** se vyvíjí a mění během života. Vlastníme mnoho identit, některé jsou neměnné a trvalé např. barva pleti nebo původ, některé se překrývají a některé navazují na identitu předešlou.
- **Sociální identita** je akceptování skupinové identity, chování a jednání způsobem, který považujeme za přirozený v rámci konkrétní skupiny.

„*Sociální identita (social identity) vyjadřuje to, že cítíme podobnost v rámci určité skupiny, osobní identita (personal identity) odráží rozdíly uvnitř této skupin.“* (Tesař, 2007, p. 53)

- **Etnická identita**

  Je chápána jako sounáležitost s etnickou skupinou společného jazyka, historie, hodnot a ideálů, a hraje důležitou roli při utváření národů.

- **Kulturní identita**

  Kulturní identita se dle Průchy (2010) projevuje nejčastěji v situacích střetnutí více kultur, v momentech, kdy si lidé uvědomují svou příslušnost k určité kulturní skupině. Podobně jako to u etnické identity ji lze chápat jako sounáležitost s etnickou skupinou společného jazyka, historie, hodnot a ideálů, která hraje důležitou roli při utváření národů.

„*Kulturní identita je souhrnem postojů a přesvědčení, které lidé sdílejí o sobě samých jako členech určité kulturní skupiny.*“ (Průcha, 2010, s.120)

- **Náboženská identita**

Náboženská identita je specifický typ formace identity. Náboženská identita není nutně stejná jako náboženská víra, často bývá spjata se způsobem a zvyklostmi života dané kultury, kde jsou náboženské rituály nedílnou společenskou událostí.

- **Národní identita**

Národní identita má jednu důležitou funkci, a tou je solidarita k vlastní příslušnosti, která je důležitá v situacích, jež vyžadují sjednocení obyvatelstva. Můžeme se s ní setkat v situacích ohrožení, například při živelných pohromách, nebo při sportovních událostech. Obě situace, nikoli ovšem pouze tyto, spojují členy jednotlivých společenství a podněcují k sounáležitosti a spolupráci.

2 Islám

Islám je náboženské učení ze 7.století našeho letopočtu, které bylo zjeveno Proroku Mohamedovi a který začal islám kázat na nynějším území Saudské Arábie.

Muslimové věří, že všichni Boží proroci, mezi které patří Abraham, Ježíš, Noah, Mojžíš, a Mohamed, přinesli stejné poselství čistého monoteismu – jednobožství, z čehož vyplývá, že prorok Mohamed nebyl zakladatelem nového náboženství, jak se často uvádí, nýbrž posledním prorokem islámu.

Po Mohamedově smrti se islám nebývale rychle rozšiřoval do celé oblasti dnešního Blízkého východu a v dnešní době má kolem 1,8 miliardy (1/4 světové populace) stoupenců po celé světě.

Náboženství islámu učí, že k dosažení klidného stavu mysli a jistoty srdce musí člověk uctívat Boha a žít podle svého Božího zákona. Bohem je Alláh, arabské vlastní jméno pro boha, které nemá ženský rod ani množné číslo, bůh je tedy jen jeden.

Již v raném období se islám rozdělil na dva základní směry, a to sunnitský a šíitský. Obě větve se vykrystalizovaly po smrti proroka Mohameda, jehož nečekaná smrt vyvolala mezi věřícími spoustu napětí a dohadů. Mohamed po sobě nezanechal poslední vůli ani jiné instrukce ohledně pokračování proroctví, proto vznikají výše uvedené směry.

Sunité, kteří mají kolem 90 % stoupenců věří na Chalifát a Chalífu – zvoleného vůdce, který má za úkol ochraňovat víru, bránit hranice muslimského světa a dodržovat islámské právo – šaríu.

Šiítská větev věří v nástupnictví pokrevního příbuzného proroka Mohameda, tzv. Imáma. Šiité se momentálně dělí na několik směrů, které nejsou jednotné. Jmenujme pro příklad nejrozšířenější odnož šía 12 imámů, dále pak alawité, zajdovci nebo ismáilité.

Ačkoli je islám nejrozštěpenějším a nejsložitějším náboženstvím, které i mezi svými stoupenci vyvolává řadu tenzí, měl by být náboženstvím, které určuje správný způsob chování napříč všemi směry.

Islám zahrnuje soubor norem, které jsou návodem k tomu, jak být správným muslimem. Systém pravidel určuje vztah člověka k Bohu, oblast sociální interakce, zákazů a trestů

za přestupky. Ve vztahu člověka k Bohu má zásadní význam pět povinností, které jsou označeny za pilíře islámu (Topinka,2007, s.7).

2.1 Muslim

V náboženském kontextu slovo muslim představuje člověka, který se hlásí k Boží vůli, který následuje a praktikuje islám. Být muslimem zavazuje k aktivní poslušnosti Bohu s jeho poselstvím.

Muslimem se může stát velmi jednoduše každý, kdo prohlásí že není boha kromě Alláha a Mohamed je poslem Alláha. Více než 80 % muslimů nejsou arabové, pocházejí z mnoha různých koutů světa, etnických skupin, ras a národností.

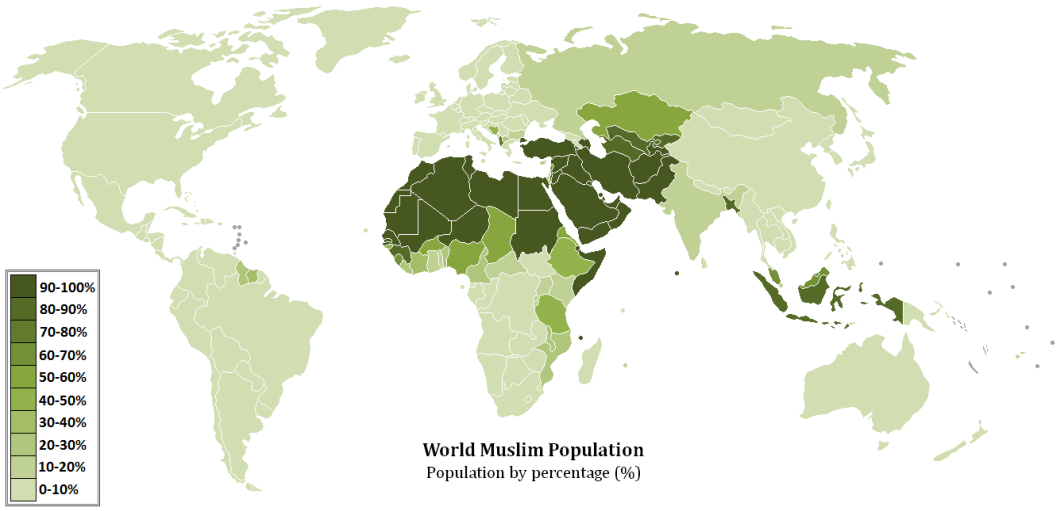

Mapa č. 1: Muslimská populace ve světě (*zdroj: Wikimedia*)

Podle Daniela Topinky (2016, s.96-97) se můžeme dívat na význam slova muslim ze dvou hledisek. Za prvé, jak jsme již zmínili výše, je muslimem člověk věřící, praktikující a následující islám. Druhým hlediskem je hledisko ortopraxe. Za muslima je považován ten, kdo má o islámu znalosti a na základě těchto znalostí žije v souladu s vírou.

2.2 Korán

Korán znamená Boží závěrečné poselství lidstvu, které bylo odhaleno Proroku Mohamedovi. Prorok tvrdil, že korán nepochází od něj, ale že mu je diktoval sám archanděl Gabriel, který korán obdržel od Alláha. Korán je tedy mezi muslimy považován za autentické sdělení od Alláha.

Byl zcela zapsán během prorokova života, existuje tak v nezměněné podobě již od 7. století. Korán je hlavním zdrojem víry a života každého muslima. Zaobírá se vším, co se týče lidské bytosti, moudrosti, dogmat, uctívání a zákona. Korán zároveň provází společnost na cestě ke spravedlnosti, lidskosti a rovnoprávným ekonomickým principům.

Korán je také největším literárním dílem v klasické arabštině. Muslimové Korán vnímají jako konečné slovo Boží sdělené proroku Mohamedovi andělem Gabrielem. Předčítání Koránu v arabštině je tedy přímou Boží řečí, a proto ortodoxní věřící považují překlady Koránu za rouhání.

2.3 Pět pilířů Islámu

K základním povinnostem řádného muslima patří dodržování následujících pravidel tzv. pět pilířů. (Islámská nadace, 2018)

1. **Vyznání víry**: vyznávat, že není žádného božstva kromě Boha, a že Mohamed je Jeho poslem pro celé lidstvo až do Soudného dne. Prorocké poslání Mohameda zavazuje muslimy následovat jeho příkladný život jako vzor.
2. **Modlitby**: povinností k Bohu jsou pravidelné modlitby, které jsou vykonávány pětkrát denně. Posilují a oživují víru v Boha a povzbuzují člověka k vyšší mravnosti při odolávání pokušení ke špatnosti a zlu.
3. **Rozdávání almužny potřebným**
4. **Půst v měsíci ramadánu**: během měsíce ramadánu se muslimové od rozbřesku do západu slunce zdržují nejenom jídla, pití a pohlavního styku, ale také špatných úmyslů a tužeb. Učí se tak lásce a zbožnosti. Půst rozvíjí v člověku pravé společenské svědomí, trpělivost, nesobeckost a pevnou vůli.
5. **Pouť do Mekky**: má se vykonat jednou za život, pokud to člověku dovoluje jeho finanční situace a fyzická způsobilost.

2.4 Džihád

Jedním z ústředních pojmů v islámu je Džihád, což obecně znamená usilování na cestě Boží. V náboženském smyslu, jak popisuje Korán a učení proroka Mohameda, má mnoho významů. Může to být forma džihádu jazyka, do kterého by se dala zahrnout misijní činnost, dále Džihád rukou, tedy manuální činnost, kterou věřící vykonává ve prospěch obce (Christovová, 2012).

Pokud neexistuje mírová alternativa, islám dovoluje použití síly. V takovém případě se jedná o vojenský džihád, tedy džihád meče, neboli svatou válku. Slouží především k ochraně víry. Existují pro něj přísná pravidla, mezi než patří ochrana nevinných osob, především žen a dětí nebo handicapovaných. Mírové návrhy od nepřátel musí být vždy přijaty.

2.5 Šaría

Islám není jen náboženstvím, ale i uspořádáním sociálního řádu. Islámský svět nezná rozdíl mezi právem náboženským a státním. Právo šaría, tedy náboženské právo, je v některých islámských zemích praktikováno pouze částečně v kombinaci s právem podobajícím se západním zvyklostem. V některých islámských zemích je trend opačný a díky radikalizaci islámu se právo šaría snaží uplatnit v plném rozsahu. Šaría se neslučuje s moderními demokratickými hodnotami, a tak se stává předmětem ostrých diskuzí a kritiky (Topinka 2007, s.25).

3 Islám a muslimové v České republice a Evropě

Česká republika tvoří prostor, který byl v historii ovlivněn islámem velmi málo, stoupenci islámu se na naše území dostávali spíše zprostředkovaně a nijak zásadně neovlivňovali české dějiny ani národní kulturu.

Historicky je na našem území výskyt muslimů zaznamenám pouze okrajově. První zmínky o islámu můžeme najít v staroslověnském textu Život sv.Cyrila, kde najdeme části koránu přeložené z řečtiny.

Evropské země směrem na západ od nás mají s islámem mnohem bohatší zkušenosti, a to hned z několika důvodů. Jako hlavní a důležitý důvod bych uvedla politickou situaci po druhé světové válce a otevřené hranice, které na západě, narozdíl od bývalého Československa, umožňovaly volný pohyb osob. Nedostatek pracovních sil dále způsobil, že země jako Francie a Německo uzavíraly dohody s Tureckem, Alžírskem, Marokem nebo Tunisem, a příliv levné pracovní síly byl opravdu velký.

V tomto období zažila Evropa obrovský příliv přistěhovalců z muslimského prostředí, kteří ale nepodléhali žádnému procesu integrace, neboť se nepředpokládalo, že se v Evropě usadí (Topinka 2006).

V neposlední řadě je jedním z důvodů, proč jsou západní země s islámem lépe seznámené a mají nepochybně s muslimskou komunitou hlubší zkušenosti fakt, že jsou to bývalé koloniální velmoci a jejich kolonie se vesměs nacházely na územích, kde islám byl a je majoritním náboženstvím.

3.1 Islám v Evropě

Ve svém pilotním projektu o Integraci muslimů Topinka (2007) vyčísluje populace muslimů v Evropě na 11 - 15 milionů osob.

Od poloviny roku 2010 do poloviny roku 2016 v návaznosti na událostiArabského jara byla migrace největším faktorem růstu muslimského obyvatelstva v Evropě. Přibližně 2,5 milionu muslimů přišlo do Evropy z jiných důvodů, než je požádat o azyl, někteří za vidinou ekonomického zlepšení situace nebo studia.

Asi 1,3 milionu muslimů dostalo (nebo se očekává, že dostanou) status uprchlíka. Tento status jim umožní zůstat v Evropě a případně se tu trvale usadit. Drtivá většina těchto

nově příchozích žadatelů se usazuje především na území Francie, Itálie, Velké Británie, Německa a Švédska.

Pew research centre dále uvádí, že se muslimský podíl evropského obyvatelstva neustále zvyšuje a v nadcházejících desetiletích bude i nadále růst. Od poloviny roku 2010 do poloviny roku 2016 vzrostl podíl muslimů v Evropě o více než 1 procento z 3,8 % na 4,9 % (z 19,5 milionů na 25,8 milionu). Do roku 2050 by se počet muslimských obyvatel mohl více než zdvojnásobit, a to až na 11,2 % nebo více, v závislosti na tom, jak se politika migrace bude v Evropě vyvíjet.

V rozsáhlé výzkumné práci Daniela Topinky (2007, s.17), kterou zpracoval pro Ministerstvo vnitra se uvádí:*„západní společnosti hledají vhodné formy soužití s muslimy, aby nedošlo k závažným společenským problémům, za nimiž je potřeba hledat ohrožení sociální soudržnosti. V tomto ohledu mohou nastat dvě alternativy soužití - buď se muslimové uzavřou do ghett nebo se budou integrovat. Druhou alternativu reprezentuje tzv. Euroislám, který má být integrovaný do evropské společnosti, sdílet hlavní hodnoty společně se západními společnostmi a akceptovat individuální lidská práva.“*

V případě, že by budoucí migrace byla trvale zastavena, což ale není pravděpodobné, muslimská populace by i tak nadále rostla, díky relativně nízkému věku migrantů a vysoké míře plodnosti muslimských obyvatel. Islám se tedy stává součástí všední rutiny evropských zemí a pravděpodobně začíná nová epocha starého kontinentu.

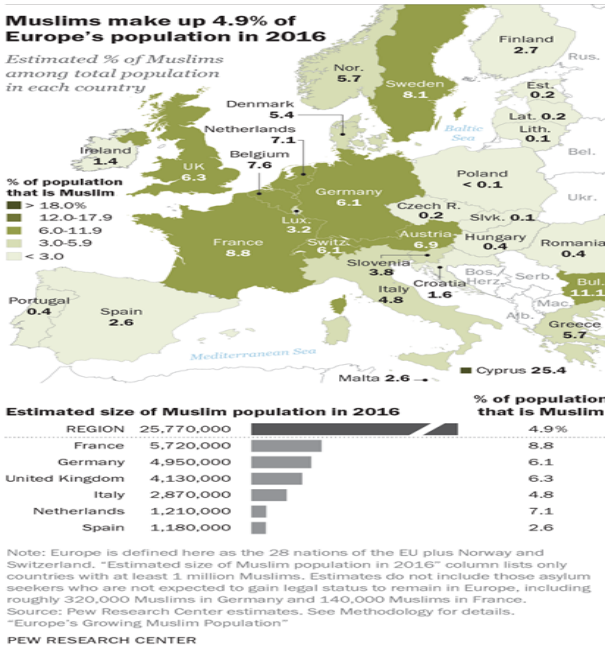

Mapa č.2: Muslimská populace v Evropě v roce 2016 *(zdroj: Pewresearch)*

3.2 Muslimové v Českých zemích

V historii se k nám islám a jeho stoupenci dostávali spíše zprostředkovaně a české dějiny ani národní kulturu bezprostředně neovlivňovali. Díky zeměpisné poloze a povaze historického vývoje se české země nikdy nedostaly do trvalejšího přímého styku s islámskou civilizací. Šlo spíše o obchodní kontakty na trasách, které procházely přes naše území. O něco rozmanitější zkušenosti přichází až kolem 16. století v období habsburské monarchie, kdy Evropa čelila nájezdům Osmanů a jejich snaze proniknout do Evropy a šířit islám (Mendel, 1998, s.131).

Vznik samostatného Československa v roce 1918 spolu s vytvořením nových hranic pohyb obyvatelstva nijak neomezilo. Vzhledem k výhodnější hospodářské situaci na území nového Československa přicházeli muslimové z Balkánu, dále pak emigranti z tehdejšího Sovětského svazu – převážně Tataři a Čerkesové (etnika ze severozápadního Kavkazu). Tito muslimové se stýkali pouze sporadicky a islámské rituály praktikovali převážně na národnostním základě (Mendel, 2007, s.333).

Úvahy o založení muslimské obce se objevily až v roce 1934. Na podnět egyptského generálního konzula, indického muslimského intelektuála a českého publicisty Mohameda Abdalaha Brikciuse na ní pracovali pražští praktikující muslimové. Během let 1945 - 1989 muslimská obec sice existovala, avšak nebyla zcela aktivní díky politickým poměrům v tehdejším Československu.

V roce 1989 došlo za podpory nových konvertitů, muslimských přistěhovalců a starých věřících k tzv. vzkříšení muslimské obce a byly založeny muslimské obce v Praze, Brně a Ostravě (Mendel,1998, s.132).

O několik let později získává od státu registraci Ústředí muslimských obcí v ČR, které zastupuje české muslimy vzhledem ke státním úřadům a institucím a reprezentuje je ve sdělovacích prostředcích. Neopomenutelnou úlohu hraje vydávání časopisu HLAS, jehož první číslo vyšlo v roce 1937, a dále pak časopisu Al–Manára, který je časopisem českých muslimek a fórem věnovaným pouze ženám majících o islám zájem. Výše uvedená média jsou určena pouze pro členy obce či svazů, čili o jejich obsahu nejsou známy bližší informace.

V současné době u nás aktivně působí následující muslimské organizace (Topinka 2007):

- Ústředí muslimských obcí – zastřešuje Islámskou nadaci v Praze, Islámskou nadaciv Brně, Islámské centrum v Praze a Islámské centrum v Teplicích
- Muslimská unie
- Liga českých muslimů
- Islámský svaz – klub přátel islámské kultury
- Svaz muslimských studentů a mládeže
- Liberální muslimové
- Islámská komunita českých sester (pouze online prostředí)

Po roce 1989 je v Praze za účelem naplňování potřeb muslimů založena Islámská nadace, která provozuje Islámské centrum, mešity včetně pravidelných pátečních bohoslužeb a oslav muslimských svátků, tradic a rituálů, výuku arabštiny, dále pak knihovny a přednášky s různými programy i pro nemuslimy (Topinka 2007, s. 39).

Za zajímavých a poměrně komplikovaných okolností vznikla mezi lety 1995-1997 společně s výstavbou mešity také Islámská nadace v Brně. Výstavbu mešity provázela ze strany brněnského městského úřadu architektonická omezení týkající se specifických znaků mešit včetně minaretu. Stavba se i přes negativní postoje veřejnosti uskutečnila, ale bez vnějších specifických symbolů tak jak mešity známe (Topinka 2007, s. 39).

Jako státem uznané náboženství byl islám oficiálně zaregistrován až v roce 2004.

3.3 Muslimské sakrální prostory v České republice

K islámu neodmyslitelně patří muslimské sakrální prostory, mezi které patří modlitebny a mešity a slouží nejen k náboženskému, ale i společenskému životu muslimů. V současné době se na našem území nachází přes 20 míst, kde se mohou muslimové scházet ke společným modlitbám.

Konkrétně na území Prahy je šest modliteben a jedna mešita, v Brně jedna mešita a jedna modlitebna. Další islámské objekty zobrazuje následující mapa.

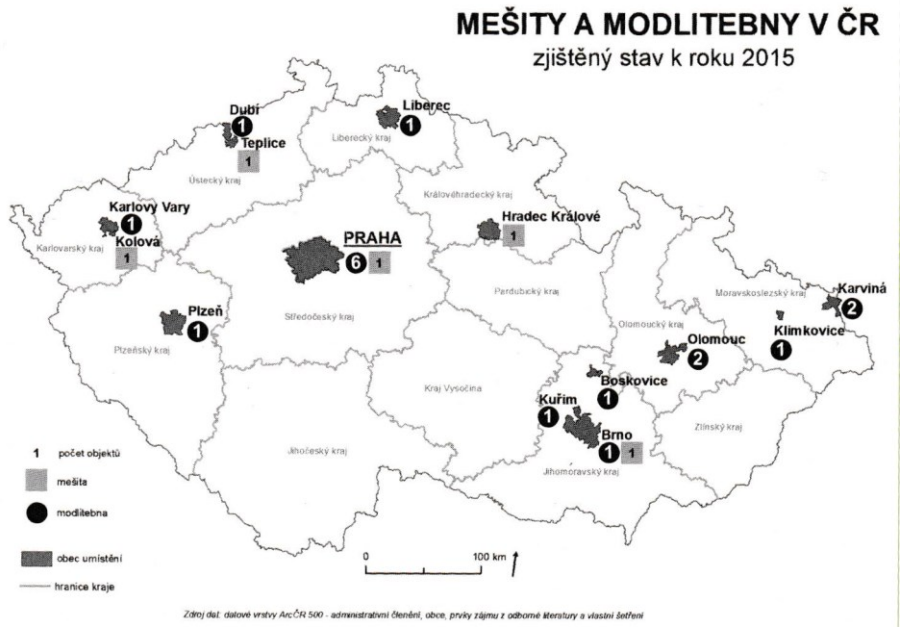

Mapa č.3: Mešity a Motlitebny v ČR (*zdroj: Topinka 2016, s. 55*)

3.4 Současná muslimská scéna v České republice

Podle aktuálních kvalifikovaných výpočtů z řad expertů se na našem území odhaduje bezmála 23 tisícová populace muslimů, z genderového hlediska jsou to dvě třetiny mužů a jedna třetina žen. Oproti výsledkům z posledního sčítání lidu v roce 2011, kdy se podle Českého statistického úřadu (dále ČSÚ) k islámu přihlásilo 3 358 obyvatel, znamená výše uvedené číslo rychleji stoupající tendenci než kdy jindy v historii. Zároveň však nemůžeme opomenout fakt, že výsledky z roku 2011 nelze brát úplně směrodatně, protože skoro polovina obyvatel, která se účastnila sčítání, odmítla reagovat na nepovinnou otázku týkající se náboženského vyznání.

Dle Topinky tak z výše uvedých zjištění vyplývá, že řada muslimů nemá potřebu patřit k organizaci, která je spjatá s jejich vyznáním. Necítí potřebu praktikovat víru nějak kolektivně, organizovaně, ale naopak si zakládají na tom, že víru praktikují individuálně, privátně, v úzkém rodinném kruhu (Topinka, 2016, s. 424 – 425).

Podle Mendela a kolektivu jsou, podobně jako mezi vyznavači jiných náboženských směrů, mezi muslimy obrovské rozdíly. Odráží se v hloubce jejich vztahu k islámu a míře, kterou islám zasahujedo všedního života (Mendel, 2007, s.410).

Z posledního sčítání jasně nevyplývá, o jaké muslimy se jedná, jestli jsou to konvertité nebo cizinci a odkud přicházejí.

Obecně je ale můžeme rozdělit do následujících skupin (Mendel, 2007, s.408-409).

- Nevelká skupina českých konvertitů
- Muslimové s již uděleným státním občanstvím, kteří přišli na naše území před rokem 1989
- Cizinci s trvalým či dlouhodobým pobytem
- Žadatelé o politický azyl

3.5 Islám v českých médiích

V současné době média představují nejvýznamnější zdroj informací, avšak objektivita je považována za nedostižný ideál. Zpravodajství je založené na výběru konkrétního zpravodaje v konkrétním společenském kontextu.

V publikaci Islám v médiích Lucie Sedláčková (2010, s.25) zmiňuje:*„teorie masové komunikace má mediální diskurz vliv na jednotlivce a celou společnost, konkrétně na chování, názory, přesvědčení a hodnocení.“*

V souvislosti s uprchlickou krizí a velkým přívalem uprchlíků do evropských zemí, často nalezneme v médiích o muslimech spíše negativní informace. Objektivní informace o historii a literatuře, umění islámské kultury, zvycích a obyčejích, které by mohly většinové společnosti s pochopením muslimského světa pomoci, v médiích opravdu chybí.

Obraz muslimů v médiích je pokřivený a většinou se ohnisko informací soustředí na terorismus, kulturní odlišnosti, válečné konflikty a násilí zejména na území Blízkého východu. (Sedláčková, 2010, s.52-53)

3.6 Česká majoritní společnost

Česká majoritní společnost nemá mnoho příležitostí s muslimy přijít do blížšího kontaktu, pokud opomeneme momenty náhodného setkání na ulici, v obchodě, restauracích apod. Většinou tak názor na muslimy a islám přebírá z mediálních kanálů a názorů některých politiků a představitelů státu. V České republice tak v poslední době vznikají protiislámská uskupení, která vytvářejí rozbroje a negativní nálady ve společnosti. Jmenujme například organizaci *Islám v ČR nechceme*, internetová media *Eurabia*, *Pravda o Islámu*. Při posledních parlamentních volbách byli voliči oslovováni na základě programů, které se jasně profilovaly jako islamofobní.

Tento termín je v povědomí už od 80.let minulého století a užívá se především ve spojení s muslimskými přistěhovalci v Evropě. Islamofobii lze definovat jako soubor nenávistných projevů, odporu a pocitu nadřazenosti vůči muslimům (Kropáček, 2002, s.138).

„Vzhledem k malému počtu muslimů na českém území a zároveň předpokládané silné mediální akcentaci problémů spojovaných s islámem ve světě v poslední době se v české veřejnosti mohou vytvářet názory, které neodpovídají realitě skutečného života muslimské komunity v Čechách, ale mohou zprostředkovaně ovlivňovat jejich zdejší životní prostor. Při absenci většinové osobní zkušenosti nemají zdejší občané ovšem možnost tyto informace konfrontovat s ničím jiným, než s opět mediálně konstruovaným obrazem islámu (muslimské komunity) v Česku.“ (Křížková, 2006, s.1)

4 Integrace

Integrace v kontextu přistěhovalectví je proces, který leží v samém středu migračního zážitku, měla by být prioritním krokem na straně jak imigranta, tak na straně hostitelské země.

Integrace je postupným, dlouhodobým a velmi komplexním procesem, který probíhá v několika navazujících fázích. V podstatě můžeme říci, že integrace je jakýmsi setkáním a poznáváním mezi migrující a hostitelskou společností a vzájemně se rozvíjejícím vztahu mezi nimi. Je to nesnadný proces jak pro cizince, tak pro společnost, do které se chtějí nově příchozí začlenit.

Sartori (2011, s.70-79), který proces integrace vidí dost skepticky, uvádí, že způsob integrace závisí na objektu integrace. Pokud skupina v procesu integrace integrována být nechce, nikdy k integraci nedojde.

Sartori (2011, s.74) dále uvádí: „J*e totiž zcela zjevné, že jedná-li se o imigranty nejrůznějších typů nemůže být jejich integrace prováděna podle téže receptury.“*

Dlouhá přítomnost uprchlíků a imigrantů vedla k vzniku nové generace v hostitelských zemích a v důsledku tohoto faktu se přijímající země potýkají s problémem repatriovat první a druhou generaci migrantů zpět do svých domovských zemí. Integrace přistěhovalců a uprchlíků do hostitelské společnosti a jejich udržitelné navracení domů patří proto mezi hlavní politické diskuze na regionální i globální úrovni.

Podle Stýskalíkové (2004) by měla úspěšná integrace být:

- ***dynamická a obousměrná****: pokládá nároky jak na přijímající společnost, tak na imigranta (jednotlivce či skupiny). Z perspektivy uprchlíka představuje proces integrace připravenost přizpůsobit svůj životní styl přijímací společnosti bez toho, že by ztratil svou kulturní identitu. Od majoritní společnosti se vyžaduje, aby přizpůsobila veřejné instituce demografickým změnám ve společnosti, přijala uprchlíky jako součást národního společenství a přijala opatření, které usnadní přístup ke zdrojům a rozhodovacím procesům.*
- ***dlouhodobá:*** *začíná příjezdem do cílové země a je završena, když se uprchlík stane aktivním členem společnosti z právního, sociálního, ekonomického, vzdělávacího a kulturního hlediska.*
- ***multidimensionální****: vztahuje se k podmínkám pro vlastní participaci na všech aspektech ekonomického, sociálního, kulturního, občanského a politického*

života země trvalého azylu jakož i k uprchlíkově vlastní percepci akceptace hostitelskou společností.

Barša (1999) dále k integraci uvádí tři základní roviny.

- **Rovina sociálně- ekonomická** do které spadá oblast zdravotní a sociální péče, ekonomického postavení, bydlení a trh práce.
- **Rovina občansko – politická**, která je tvořena volebním právem a přístupem v rozhodování veřejného života.V případě úspěšného zvládnutí těchto dvou rovin dochází k částečné asimilaci.
- **Rovina kulturní** zohledňuje jazyk, vzdělávání, tradice, náboženství a etnicitu.

4.1 Integrační modely

„S narůstající migrací jsou státy nuceny reagovat na změny etnického složení obyvatelstva odpovídajícími vládními programy. Modely imigrační a národnostně menšinové politiky cílových zemí sdílí shodný cíl – zabránění etnickým konfliktům a destabilizaci země. Liší se svými přístupy k etnickým menšinám a jejich vztahu s majoritní společností či integračními postupy.“ (Stýskalíková, 2004, s.1)

- **Diskriminační (německý) model integrace**

  Tento model vychází z historických událostí, kdy do Německa putovaly ohromné skupiny pracujících migrantů, převážně z Turecka.

  Tento integrační model předpokládá, že příchozí migranti jsou v hostitelské zemi pouze na dočasnou dobu, jsou bráni jako cizinci a navždy v tomto statutu zůstanou. V tomto integračním přístupu mají migranti jen velmi malou šanci stát se plnohodnotnými občany nové země.

  U nově příchozích, kterým jsou sice zaručena základní lidská a sociální práva, se ale předem vylučuje možnost získat občanství a zapojit se tak se do politického a občansko-právního života. Pro tento stav se používá výraz přechodná integrace, neboť etnicko-kulturní odlišnost je chápána jako nepřekonatelná překážka politické integrace (Barša, 1999, s.218 – 222).

Jde o jistou segregaci (Segregační politiku) a vyčleňování skupin, čili o diskriminačním modelu nelze říci, že by se dal považovat za cílený moderní integrační plán.

- **Asimilační (francouzský) model integrace**

Představuje nejextrémnější formu integračního modelu s nejrychlejším přístupem k získání občanství dané země. Jde o přizpůsobení etnické minority do majoritní společnosti za předpokladu absolutního přijmutí převládajících kulturních vzorců. Tento integrační proces zahrnuje zařazení jazyka, tradic, hodnot, mravů a chování nebo dokonce zásadních životních zájmů. Přestože je velmi nepravděpodobné, že budou tradiční kulturní praktiky nově asimilované skupiny zcela opuštěny, proces asimilace povede k tomu, že jedna skupina bude společensky nerozlišitelná od ostatní společnosti.

S tímto integračním procesem je spjat výraz tvz. Melting pot - tavící kotlík, kdy se kultura přetaví či transformuje na kulturu novou a kde není důležité jaké kuturní aspekty byly zachovány (Matysová 2012, s.26).

- **Multikulturní (britský) model integrace**

V řadě evropských zemí nejvyužívanější přístup integrace, který vychází z uznání kulturně–skupinových rozdílů. Nově příchozí skupina má stejná práva jako majoritní společnost, ale zároveň se neočekává, že se vzdá své kultury a identity.

Tento model se zdá být účinný ovšem pouze za předpokladu, že se majoritní společnost vymezuje jako multikulturní s nízkým stupněm diskriminace a předsudků. V průběhu let se multikulturní model jeví jako neúčinný ve smyslu řádného začlenění do majoritní společnosti. Polemizuje se s názorem, že díky multikulturalitnímu přístupu vznikají vyloučené oblasti a ghetta.

Podle Sartoriho(2011, s.84) je multikulturní model utopie, který dělá ještě hlubší rozdíly ve společnosti než ve skutečnosti jsou:„*multikulturalismus vede k Bosně a balkanizaci; k Evropě vede interkulturalismus.“*

V současné době se od tradičního modelu multikulturní integrace upouští a můžeme pozorovat zjevný posun k podpoře kulturní plurality. Integrační politika již nazajišťuje přistěhovalcům jen samá práva, ale vyžaduje povinnosti. Nově příchozí

jsou podrobeni jazykovým zkouškám a testům z kulturně historického povědomí (Heřmanová, 2012, s.113).

Uvedené modely přístupu k integraci národnostních menšin se stále vyvíjejí, na základě zkušeností, které již s migrací máme. Samozřejmě nelze opomenout události posledních leta tzv. uprchlickou krizi, a tak ještě čas ukáže jakým směrem se přístup k integraci menšin bude ubírat .

4.2 Integrační plán České republiky

Na konci roku 2015 přijala Vláda České republiky novou, respektive aktualizovanou koncepci integrace cizinců, jejíž oficiální název zní: ***Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců - Ve vzájemném respektu*** a ***Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců v roce 2016.***

Tento plán se vztahuje na osoby s udělenou mezinárodní ochranou, jakými jsou azylanti a držitelé doplňkové ochrany. Cílem programu je co nejvíce usnadnit integrující proces.

Probíhá ve dvou fázích a generálním poskytovatelem je Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra (dále MVČR). První fáze, která je zaměřena na úvodní adaptaci na nový život v České republice, probíhá v některém z integračních azylových středisek. Druhá fáze pak spočívá v následném usídlení se v ČR.

Integrační služby jsou poskytovány po maximální dobu jednoho roku a jsou individuálně zpracovány se vzhledem na konkrétní potřeby.

Zahrnují následující klíčové služby*:*

- Výuka českého jazyka
- Zajištění bydlení a nákladů s ním spojených
- Asistence při registraci na úřadu práce, s hledáním zaměstnání či rekvalifikaci
- Asistence při zprostředkování vzdělávání a pomoc při začlenění do kolektivu ve školách apod.
- Pomoc při orientaci v sociálním systému a asistence při získávání státní sociální podpory
- Zdravotní oblast, registrace u zdravotních pojišťoven a lékařů apod.
- Tlumočnické služby

Zda se Česká republika profiluje konkrétním modelem integrace nelze říci. Aktuálně svůj zájem soustředí na individuální přístup a občanskou integraci, a od multikulturního modelu se spíše vzdaluje. Klade důraz na sociální soběstačnost, individuální snahu a schopnost postarat se o sebe a svoji rodinu, respektování hodnot majoritní společnosti, loajalitu k nové vlasti a zvládnutí jazyka (Baršová 2005).

4.3 Specifika v integračním procesu u muslimů

Podle Heřmanové (2012) je proces integrace muslimů v dlouhodobém kontextu komplikovanější než u nemuslimů. Je to podmíněno etnickou, kulturní a samozřejmě náboženskou odlišností. Dále se promítají negativní postoje na některé reálie západní společnosti, např. postavení žen ve společnosti, emancipace gayů a leseb nebo jiný právní a trestní systém. Reflektuje se tak obecná zdrženlivost až netolerance nemuslimských hodnot.

Muslimové a jejich postoje se od sebe však odlišují, neboť jak je uvedeno v kapitole Islám, pojetí islámu mezi nimi není jednotné.

Velké muslimské komunity v západní Evropě, které jsou přesídlené již po několik generací, vykazují znaky separace, marginalizace, integrace i asimilace. Tyto termíny se objevují v souvislosti integračních teorií a doplňují tak hlouběji modely integrace.

Marginalizovaný muslim si nedokázal osvojit kulturu dané země a nebyl schopen navázat dostatečný kontakt s majoritní společností, zároveň se však vzdal svého náboženství a kultury.

Jinými slovy necítí příslušenost ani ke své rodné kultuře ani k té nové.

Oproti tomu separovaný muslim posílil svoji etnickou i náboženskou identitu, neboť nenavázal sociální vztahy s majoritou. U této skupiny je velké nebezpečí radikalizace.

Integrovaný muslim byl schopen navázat pracovní i přátelské vztahy s majoritou, aniž by se vzdal své kultury, náboženství a zvyklostí.

Asimilovaný muslim vykazuje znaky nepopírající jeho původ a náboženskou příslušnost. Je však plně vtažen do majoritní společnosti, kterou plně respektuje a převzal její zákonitosti a zvyklosti. Tato skutečnost je ve většině případů podpořena sňatkem s osobou z majority (Karel Černý, 2017).

Tyto výše uvedené specifikace v procesu přesídlení muslimů jsou pak impulsem vedoucí k různým opatřením, které se momentálně řeší v přístupech integrace této skupiny.

Některé evropské státy přichází s novou legislativou týkající se zákazu staveb minaretů, rozptýlení ghett či omezování projevů přílušnosti k islámu oděvem.

5 Výzkumná část

Tato práce se snaží porozumět, jak se muslimové v České republice cítí, jaké mají zkušenosti a subjektivní pocity během začleňování do majoritní společnosti.

Výzkum je zpracován na základě kvalitatního přístupu. Jako metoda byl zvolen strukturovaný osobní rozhovor s otevřenými i uzavřenými otázkami.

Otázky na respondenty a metodická koncepce vycházejí z výzkumu, který vedl Karel Černý ve své publikaci Nad Evropou půlměsíc I. (2015) a Daniel Topinka v rozsáhlé knize Muslimové v Česku z roku 2016. Dále jsou pokládány individuální otázky, které volně vyplynuly během konkrétních rozhovorů. Cílem této práce bylo zjistit, jakým překážkám v průběhu procesu integrace musí muslimové čelit, jakým směrem se může proces začleňování ubírat a jak velkou roli v tomto procesu hraje majoritní společnost.

Záznam dat byl uskutečněn během let 2016-2017.

Oslovování respondentů nebylo zpočátku jednoduché. V prvním momentech převládal z mé strany ostych a jakýsi pocit nepřístupnosti ze strany oslovovaných respondentů.

Mým cílem a kritériem bylo oslovit osoby, které pocházejí z muslimského prostředí, ale ne nutně praktikující islám. Zároveň jsem pro potřeby výzkumu potřebovala osoby, které se zdržují v hlavním městě Praze a Brně. Zajímaly mě především odlišnosti, které vycházejí z jiného kulturního a samozřejmě náboženského prostředí.

Muslimové v krajích České republiky

Ze zjištěných čísel, dle posledního sčítání lidu vyplývá, že v hlavním městě Praze žije 1201 osob hlásící se k islámu. V Brně je to kolem 500 osob.

Z hlediska prostorového rozmístění napříč celou republikou, nejvíce muslimů žije v Praze, Brně, Středočeském a Jihomoravském kraji.

Praha

Islámská nadace uvádí, že na pravidelné páteční bohoslužby přichází pravidelně něco okolo 400 věřících.

Z větší části navštěvují pražskou mešitu cizinci, českých muslimů je kolem 5 %. Aktuální zastoupení navstěvujících muslimů by se dalo rozdělit na dvě hlavní skupiny.

První skupina jsou muslimové z Afriky a Blízkého východu, převážně z arabských zemí, do druhé skupiny patří rusky mluvící muslimové z oblasti Střední Asie a Kavkazu. Zároveň jsou tu ale věřící z Balkánu, Turecka, Pákistánu a Indie, Indonésie a Malajsie, ze které je na našem území několik stovek studentů, studujících především medicine (Topinka, 2015, str. 63).

Brno

Pravidelné modlitby a páteční kázání navštěvuje zhruba něco kolem 75 věřících převážně cizí národnosti. Bohužel přesnější údaje mi nejsou k dispozici, nadace v Brně i přes několik e-mailových dotazů nekomunikuje.

Podle Martina Andera, bývalého náměstka primátora Brna, žijí v Brně stovky muslimů, se kterými nikdy nebyly žádné problémy.

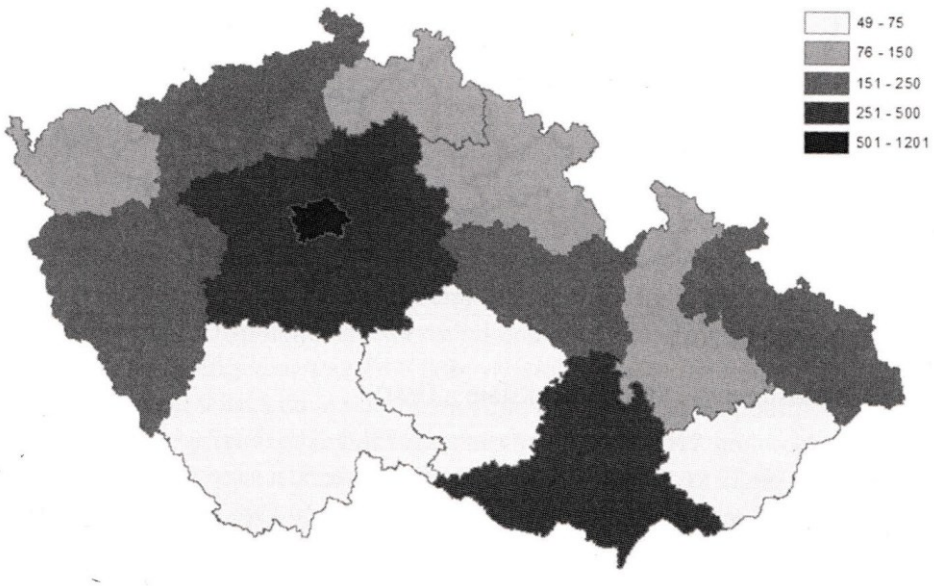

Mapa č.4: Muslimové v krajích ČR *(zdroj. Topinka 2016)*

V publikaci Muslimové v Česku Topinka (2015) uvádí, že definovat pojem muslim v našich podmínkách je nejednoznačné a zavádějící, pro potřeby této práce a upřesnění pojmu muslim označuji muslima jak člověka praktikujícího islám, ale zároveň tedy i toho kdo se cítí být muslimem, aniž by náboženství praktikoval.

Následujícího výzkumu se zúčastnilo 13 respondentů, kteří byli nezávisle oslovováni a následně zafungovala metoda “snowing ball”. Se všemi respondenty byl veden osobní rozhovor, který trval v průměru hodinu až dvě a byl se svolením nahráván na diktafon.

V jednom případě si respondent (Arash) vyžádal otázkové okruhy ještě před osobním setkáním. Rozhovory se většinou uskutečnovaly na neutrálních místech, např. v kavárnách nebo v parku. U dvou respondentů proběhly rozhovory v jejich zaměstnání. Díky jazykové bariéře byly některé rozhovory vedeny v anglickém jazyce, nebo kombinací češtiny a agličtiny.

Přehled otázek v rozhovoru:

Část 1.

Jméno

Pohlaví

Věk

Vzdělání

Země původu

Ekonomická aktivita v ČR

Účel pobytu/motiv

Plánovaná délka

Pobyt mimo země původu

Část 2.

1. **Jste praktikující muslim?**
2. **Jak se Vám v ČR žije?**
3. **Jak hodnotíte svou interakci s českým prostředím?**
4. **Jak by jste zhodnotilproces začleňování?**
5. **Pohybujete se v komunitě, která Vám je nábožensky a kulturně blízká?**
6. **Jak vnímáte své postavení a situaci z perspektivy individua a komunity?**
7. **Cítíte v české společnosti rasismus či xenofobii?**
8. **Jak vnímáte rozdíl mezi Prahou a jinými českými městy resp. Brno, pokud máte srovnání?**
9. **Jaké jsou hlavní překážky integrace, které znesnadňují Vaše začlenění a co by pomohlo k lepšímu začlenění do české společnosti?**

Tabulka základních dat komunikačních partnerů, přehled zodpovězených otázek, část 1.

Jméno	Pohlaví	Věk	Vzdělání	Země původu	Ekonomická aktivita	Motiv pobytu	Místo pobytu v ČR	Plánovaná délka pobytu	Délka pobytu v ČR	Předešlý pobyt mimo zemi původu
Sagar	žena	26	SŠ	Afghánistán	zaměstnanec	Humanitární azyl	Praha	Našla zde nový domov	20 let	ne
Jasmína	žena	38	VŠ	Sýrie	V domácnosti	Humanitární azyl	Praha	neví	4 roky	ne
Hakim	muž	42	nedokončené VŠ	Tunis	zaměstnanec	studium	Praha	Našel zde nový domov	21 let	ne
Ozcan	muž	46	SŠ	Turecko	podnikatel	imigrace	Praha	Našel zde nový domov	23 let	Německo
Arash	muž	29	VŠ	Afghánistán	zaměstnanec	zaměstnání	Brno	neví	8 let	Francie
Mohamoud	muž	48	VŠ	Libye	podnikatel	Sňatek	Praha	neví	10 let	Francie
Aran	muž	23	VŠ	Palestina/Izrael	student	studium	Brno	neví	3 roky	ne
Aziza	žena	53	SŠ	Egypt	V domácnosti	imigrace	Brno	neví	16 let	ne
Šafika	žena	31	SŠ	Sýrie	zaměstnanec	Humanitární azyl	Jihomoravský kraj	neví	7 let	ne
Farid	muž	38	SŠ	Maroko	zaměstnanec	zaměstnání	Brno	neví	4 roky	ne
Hasan	muž	60	VŠ	Írán	podnikatel	studium	Praha	Našel zde nový domov	38 let	ne
Munir	muž	51	VŠ	Sýrie	podnikatel	studium	Praha	Našel zde nový domov	29 let	ne
Tarik	muž	37	SŠ	Bosna a Herzegovina	zaměstnanec	Politický azyl	Praha	Našel zde nový domov	26 let	ne

Z výše uvedené tabulky můžeme vypozorovat velmi pestrý vzorek vzdělaných respondentů. Abychom více pronikli k specifičtějším důvodům pobytu a života v České republice, budeme hlouběji analyzovat konkrétní odpovědi. Neuvádím všechny přepsané odpovědi na konkrétní otázky, ale uvedu ty nejzajímavější a pro náš výzkum nejcennější.

Výzkumu se zúčastnily 4 ženy a 9 mužů. Již z těchto čísel vyplývá, že dostat se k muslimským ženám nebylo jednoduché. Muži byli všeobecně sdílnější a komunikativnější.

Otázka č. 1: Za jakým účelem tedy přijeli naši respondenti do České republiky či bývalého Československa?

Graf č. 1

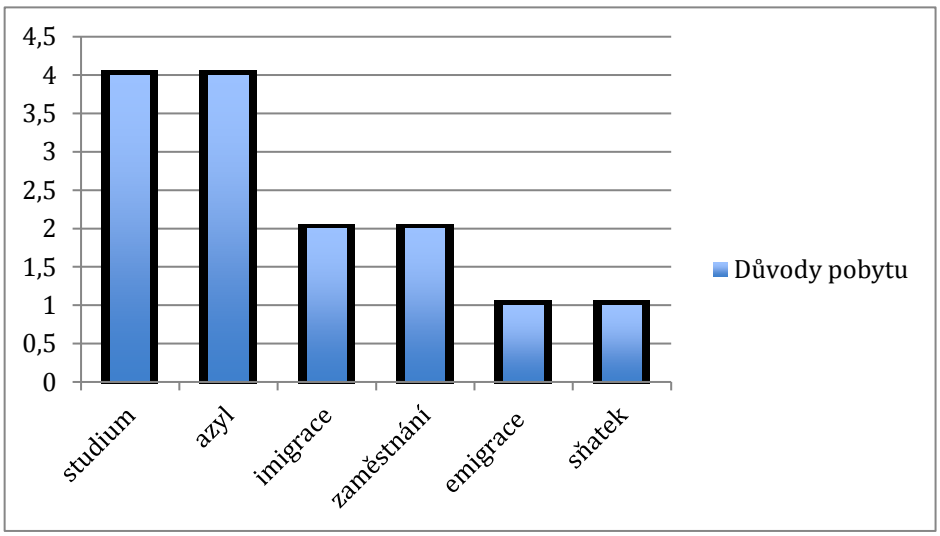

Čtyři ze 13 respondetů přijeli do České republiky za vysokoškolským studiem, další čtyři utíkali před válečným konfliktem a žádali tak v České republice o azyl.

Dva respondenti se přistěhovali z důvodu zaměstnání, dva z imigračních důvodů, jeden respondent uvedl sňatek.

Někteří respondenti odpovídali na otázky velmi stručně, jiní odpovědi rozvedli.

Sagar Rakin stejně jako další pražané, Jasmin a Tarik, utekli do České republiky před válkou.

„Přijeli jsme z politických důvodů v roce 1997, můj otec pracoval jako učitel germanistiky a maminka jako fotožurnalistka. Bylo mi šest, jsme z Kábulu, mluvím persky. V té době už nemohli pracovat, vzdělání v té době bylo zakázáno, otec se snažil

stále aktivně pracovat na univerzitě, učit, ale byl politicky pronásledován. Naše rodina byla v nebezpečí, a tak se rodiče rozhodli pro emigraci. Otec studoval v Německu, během té době navštívil několikrát Československo a moc se mu tu líbilo.“ odpovídá Sagar, která mluví perfektně česky.

Podnikatel Ozcan z Turecka, který je ekonomickým imigrantem a nyní spoluvlastní turecké občerstvení na velmi lukrativním místě v Praze, odpovídá: *„Přijel jsem do Česka na základě spolupráce s mojí rodinou žijící v Německu. Nábytkářská firma ASKO nábytek, to určitě znáte. Víte, celý dětství mi slibovali, že pojedu do Německa. Skoro celá moje rodina bydlí v Německu. Byla to opravdu velká motivace žít v Německu, ale nakonec jsem skončil tady.“*

Hakim, 42 letý Tunisan a velmi věřící muž: *„Byla to pro mě přirozená volba, měl jsem tu kořeny (matka pochází z Československa) a měl jsem nějaké konflikty s otcem, chtěl jsem do zahraničí studovat. Sice jsem tu byl dvakrát na prázdninách, ale dostal jsem se sem až po revoluci, to už byl jiný svět. Byl jsem šokovaný mírem liberalismu. Například sexuální volností. Máma v Tunisu zůstala s bratrem, pak tam byla samotná nějakou dobu a až po několika letech se rozhodla pro nový život tady. Měl jsem tu výhodu, že jsem tu měl babičku, a tak jsem mohl být u ní, nejdřív jsem studoval češtinu pro cizince v Poděbradech a až po roce jsem začal studovat na vysoké škole. Mluvím anglicky a francouzsky, arabsky a teď tedy i česky.“*

Munir a Hasan, pánové co jsou již v České republice spoustu let, se neplánovaně usadili. Původně měli vystudovat a vrátit se zpět do své vlasti, během studií ale oba založili rodiny a rozhodli se zůstat.

Respondent Mohamoud touží po návrátu do své vlasti Lybie. Možná i z těchto důvodů byl jediným respondentem, který se zdál být bez snahy se jakkoli začlenit.

Aktuální politická situace mu ale návrat neumožňuje, prý by pro něj ve vlasti nebylo bezpečno. Zná spousty lidí ze své země, kteří ji museli z bezpečnostních důvodů opustit. Rozhovor byl veden v angličtině, protože Mohamoud nemluví česky. Jeho česká jazyková výbava stačí jenom na základní obsloužení zákazníka. Do České republiky ho přivedla láska k ženě. Zatím je stále ženat, ale brzy se chystá rozvod, jeho manželka nekonvertovala k islámu, a to se zdá jako velký problém, byť mi konkrétní důvody rozvodu nejsou známy.

Z uvedené tabulky přehledu komunikantů a konkrétních odpovědí lze vyvodit, že ačkoli byly důvody respondetů různé, vždy si slibovali zlepšení kvality života než jakou jim nabízela jejich vlast původu.

Otázka č. 2: Jste praktikující muslim?

Graf č.2

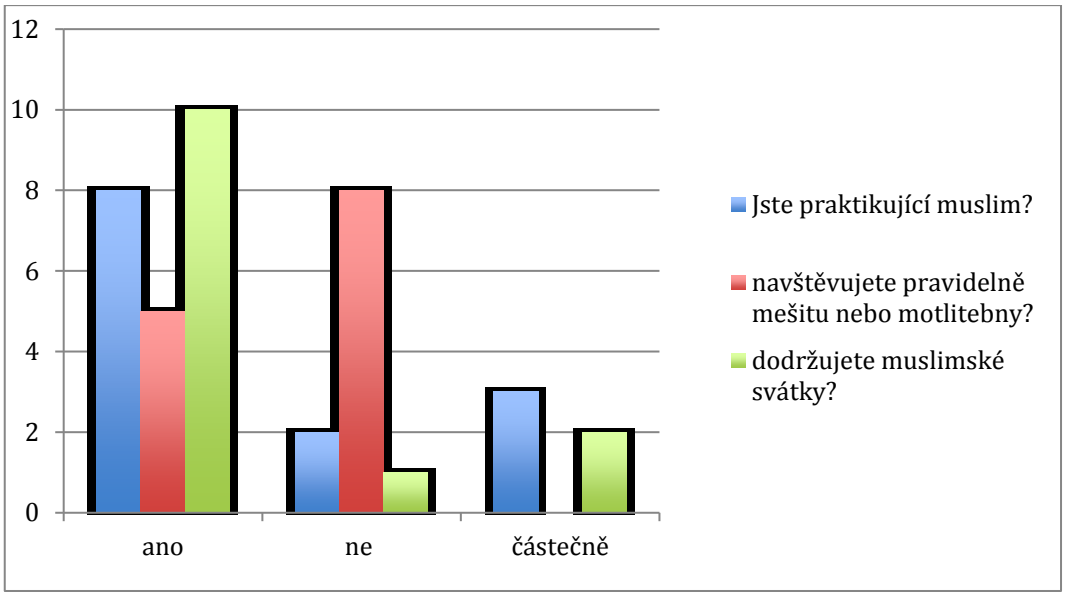

Všechny respondentky kromě Sagar odpověděly na tuto otázku kladně, a zdály se hluboce věřící, čemuž napovídal tradiční oděv včetně hijabu – šátku zakrývajícího vlasy.

Respondentky Jasmin, Šafika a Aziza jsou tedy ženy, které se z náboženských důvodů rozhodly zakrývat své vlasy. Nošení šátku je tak v očích majoritní společnosti jasně zařazuje do muslimské komunity.

Sagar tuto otázku víry dále rozvádí: *„Moje rodina je v tomto velmi liberální, dodržuje některé zásady. Hlavně morální, které vycházejí z kulturně - náboženského základu. Myslím, že přizpůsobili svoje kulturně náboženské zvyklosti okolnostem. Například vepřové maso jedí, nemodlí se pětkrát denně. Když jsem přijela, byla jsem těžká muslimka, třeba jsem vůbec nechodila do vody a v plavkách, naučila jsem se plavat ve 24 letech. Potřebovala jsem se držet nějakých hodnot, najednou jsme ztratili zemi, domov, všechno okolo sebe co nás vlastně drželo pohromadě. Ta identita je vlastně jediná věc, která vám zbyde, když všechno ztratíte. Takže něčeho jsem se potřebovala držet, já osobně i moje celá rodina. Časem jsem ovšem začala zjišťovat, že duchovno nemůže být náboženstvím vězněno. Náboženství mě začalo omezovat a potlačovat můj*

duchovní růst. Všichni členi rodiny jsou na tom podobně, teda rodiče se považují za muslimy, slaví svátky, ale např.otec neuznává návštěvu do Mekky, ale jak jsem již zmínila přizpůsobili se.“

Aziza, která pochází z Egypta, žije v Brně již 16 let, ale nemluví dobře česky. Rozhovor je tedy veden v kombinaci češtiny a angličtiny, neboť ani její angličtina není na komunikativní úrovni. Aziza je ženou v domácnosti, její manžel podniká v obchodě s potravinami z Orientu, mají spolu dvě děti. Jako důvod příjezdu do ČR uvedla manželovo podnikání. Co se týče víry tak žije v souladu s pravidly a tradicemi, které si přivezla ze své původní země. Doma se modlí, mešity ani modlitebny nenavštěvuje.

Jasmína i Šafika odešly ze své vlasti kvůli nestabilní situaci a následné válce.

Obě na tuto otázku uvádí, že víra je drží v pozitivní náladě, ačkoli jejich původní země jsou ve velmi těžké době. Obě dvě navštěvují mešitu.

Muži to měli s vírou trochu složitější, zjednodušeně lze říci, že víru praktikují podle nálady a kdy se jim to hodí. Zde bych si s dovolením vypůjčila Sagirinu větu, neboť celou situaci vystihuje: „*Přizpůsobili svoje kulturně – náboženské zvyklosti okolnostem.“*

Hakim, jak jsem již zmínila, je velice věřící člověk, má českou manželku a dvě děti. Pracuje jako IT konzultant v Praze, sám o sobě tvrdí: „*mám matematický mozek“*.

V jeho rodině je jediný kdo se pravidelně 5x denně modlí a snaží se v rámci možností dodržovat všech 5 pilířů islámu. Do Mekky se v budoucnu chystá. Zajímavé je, že hluboce věřícím muslimem se stal až během pobytu v České republice:

„*Otec občas něco mluvil o bohu, ale prakticky nic nedodržoval, pil alkohol a nechoval se jako dobrý muslim. Muslimské svátky jsme vůbec nedodržovali. Jsem jediný v širší rodině, kdo se stal plně věřícím. Pak jsem se dozvěděl, že můj děda byl Mekce. Nyní mám supr kolegy, můžu se modlit v práci a nikdo s tím nemá problem.“*

S Mahmoudem se rozhovor odehrával v kanceláří jeho obchodu. Obchod se specializuje na orientální potraviny, jeho součástí je i halal řeznictví. Se svým obchodním partnerem provozuje jatka, kde se pro maso rituálně zabíjejí zvířata.

Při návštěve si nešlo nevšimnout bohaté islámské výzdoby, včetně modtlitebního koberečku přehozeného přes topení. Je věřící, ale mešity ani modlitebny, které spravuje

muslimská obec, nenavštěvuje. Je aktivní v komunitě, která je mu nábožensky a kulturně blízká. Jeho komunita má svoji vlastní motlitebnu.

Pro Ozcana byla tato otázka citlivá a hodně o ní přemýšlel: *„Naše kultura se budovala díky náboženství. Islám není jenom náboženství, je to hlavně životní styl. Já se třeba pětkrát denně nemodlím, ale jsem věřící. Jako muslim strašně závidim konvertitům. Oni se můžou rozhodnout jak islám uchopit, jak s nim naložit a můžou si ho zmodernizovat. Kdežto my, který jsme se v tom narodili, tak to máme stejně jak to měla naše rodina a jejich předci. Já Vám něco řeknu, podle mého názoru se nikdy nemůže stát, že by mohl islám žít v souznění se západním světem. Nejde to, protože Islám je nalinkovaný, jak se máte chovat, všechno je daný. Nepřizpůsobuje se moderní době. Bud jsi muslim, nebo ne. Je to jistý a tvrdý.“*

Není pravidlem, že by docházel s rodinou na páteční bohoslužbu, ale v případě ramadánu chodí pravidelně.

„Já bych sám sebe za věřícího označil, ale někdy jdu s kamarádama na pivo, a to už se třeba s dobrým muslimem vylučuje. A taky se nemodlím pětkrát denně, to ne. Jenom když mám vnitřní potřebu.“ tak definuje svůj přístup k praktikování Hasan. Narodil se v Íránu a do bývalého Československa přijel za studiem. V Praze žije 38 let, má českou manželku a s ní dvě děti. Podniká v obchodě s potravinami. Jeho manželka nikdy nekonvertovala. Do mešity a modlitebny pravidelně nechodí.

Otázka víry a praktikování islámu je tedy individuální, vychází především z okolností a konkrétních potřeb. Topinka (2006/2007, s. 66) na toto téma uvádí: *„Být muslimem v Česku představuje respektovat islám, oddat se mu a současně se umět vyrovnat s připsanou cizostí. Muslimství je výsledkem složitého procesu vyjednávání mezi různými identitami– etnokulturní, náboženskou, identitou cizince a českou.“*

Otázka č. 3: Jak hodnotíte kvalitu života v ČR, byla rovněž zapracována do grafu č.3. Respondenti měli uvést míru spokojenosti s životem v ČR, byť by byl dočasný. V některých případech k této otázce odpověď rozvedli.

Graf č.3

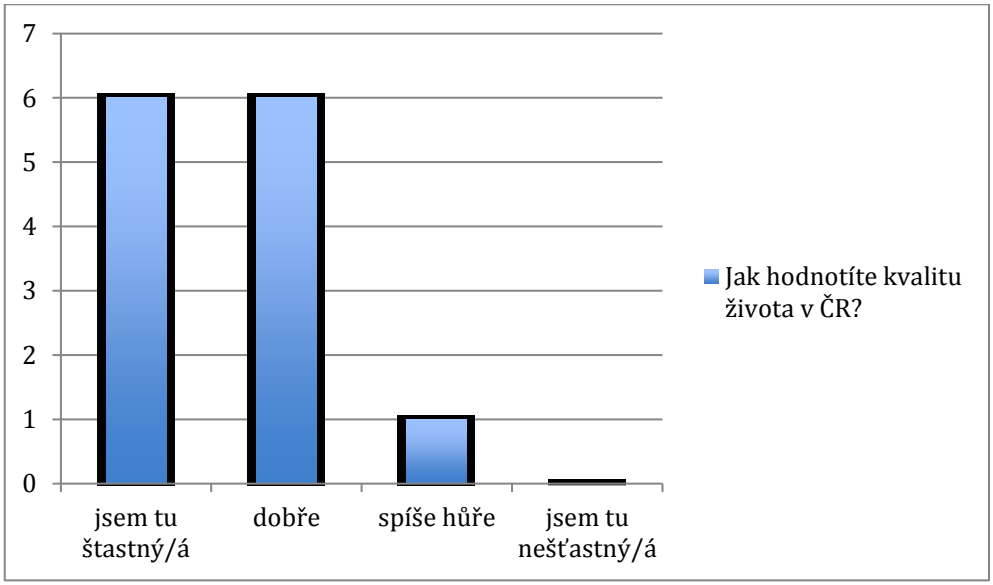

Jasmin uvedla, že je momentálně v Praze šťastná, protože je s rodinou v bezpečí. Když sleduje dění v její rodné zemi. *„Máme velké štěstí,že jsme mohli přijet sem.“* Stále doufá, že se jednou bude moci vrátit zpátky do Sýrie, ačkoli si je vědoma, že život tam bude velmi obtížný.

Velmi podobně to vidí i Šafika, i když ta je smířená s variantou, že se do své vlasti už nevrátí. Do ČR přisla se svým manželem a synem a usadili se v Jihomoravském kraji, kousek od Brna. V době výzkumu očekávala dalšího potomka.

Tarik uvedl, že Českou republiku bere jako svůj domov a nedokáže si představit návrat do Bosny: „*Byl jsem malý kluk, když jsme se sem přistěhovali, jsem rád, že bydlíme tady. Myslím, že rodiče by se vrátili hned, kdyby je tu nic nedrželo. Ale už tu mají práci, vnoučata a tak.“*

Marokánec Farid, momentálně žijící v Brně, který přijel do ČR za zaměstnáním hodnotí míru spokojenosti jako dobrou. Jednou počítá s návratem zpátky do Maroka, má českou přítelkyni a zvažuje založení rodiny. Farid žil nejprve v Praze, ale záhy se přestěhoval do Brna. Rozhovor byl veden v angličtině, zde je tedy volný překlad jeho dopovědi: *„Praha byla na mě moc velká, připadal jsem si tam ztracený. Lidi tam jsou*

nepříjemný a nikoho nezajímáte, v Brně je to mnohem lepší, jsou tu milí lidé a všechno je takové jednodušší.“

Sagar odpověď na tuto otázku dále rozvádí*: „Nám se sourozenci se tu žije skvěle. Samozřejmě, že se občas setkáváme s nepříjemnostmi. Například, když jsou nějaké události spojené s terorismem, oči lidí směřují na nás.*“ Sagar vypadá exoticky, má tmavší plet', tmavé vlasy a je velmi půvabná*. „Většinou jsou to ale lidé z blízkého okolí, kteří vědí odkud pocházím, například kolegové v práci apod. Co se týče adaptace, myslím, že já a moji sourozenci jsme se adaptovali naprosto skvěle. Moji rodiče hůře, zároveň je tu i jazyková bariéra, ačkoli česky mluví. Momentálně si založili svojí restauraci s afghánským jídlem, velmi jim fandím. Pokud můžu mluvit za rodiče, tak je to těžký. Hlavně také protože odcházíme z domova, myslím tím já a sourozenci. My jsme jejich smysl života, ale z mého pohledu je to jako vězení, nemůžeme být pořád u rodičů, musíme žít svůj vlastní život. Taky se kulturně střetáváme, protože já mám přítele, žijeme spolu, ale nejsem vdaná. To hodně vadí hlavně tatínkovi. Chodíme na návštěvy k mým rodičům, ale cítím se pod tlakem, že bych se měla rozhodnout, jestli se zasnoubíme a vezmeme. Pro otce je to složité - hraje tu velkou roli hrdost. Kdyby mě viděl nějaký Afghánec s mým přítelem, pro otce by to byla velká ostuda.“*

Jako jediný respondent, který označil život v nové zemi v hodnotící škále jako *„spíše hůře*“ byla Aziza. Jako důvody uvádí nedostatečné vzájemné pochopení mezi majoritní společností a muslimy. Faktem je, že Aziza je žena v domácnosti ve středních letech, děti pomalu opouští rodinu a vydávají se na samostatnou cestu a ona se cítí být osamělá.

Míra spokojenosti je tak vemi těžko měřitelná. V tomto případě záleží na celkové adaptaci jedince. Nedílný podíl má majoritní společnost, záleží jaké podmínky jim k této adaptaci poskytne. V této souvislosti navazují další otázky, které jsou zapracovány do grafu č.4.

Otázka č. 4: Máte české přátele? Pokud ano, stýkáte s nimi pravidelně?

Graf č. 4

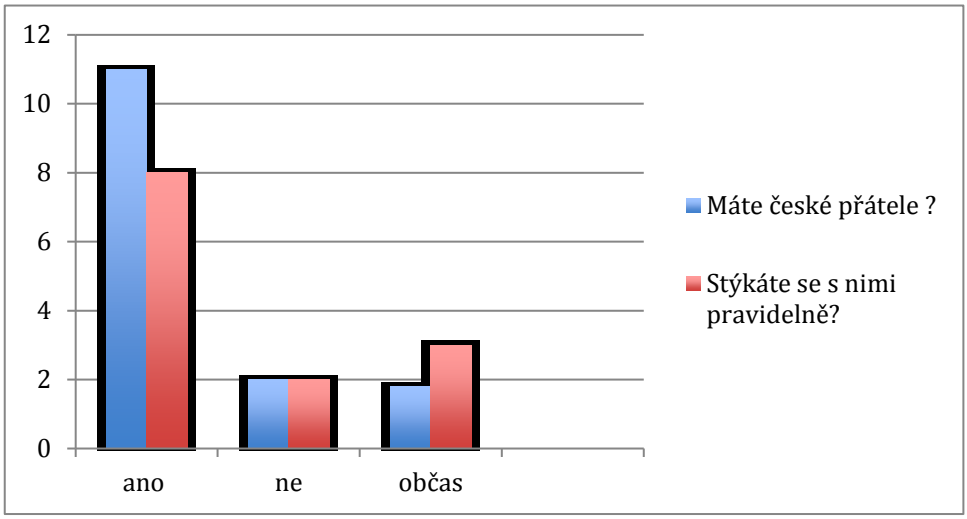

Z výše uvedeného grafu je patrné, že většina respondentů si našla v České republice přátele. Celkem pravidelně se vídají a vztahy se snaží udržovat.

Ozcan popisuje situaci, kdy jeho potomci nastoupili do státních zařízení a on tak byl vystaven přirozené interakci s českou komunitou.

„Čeští přátelé ke mně přišli až když moje děti nastoupily do školky a školy. Začaly se kamarádit s českýma dětma, a tak bylo celkem přirozené, že se začli přátelit i rodiče. Do té doby jsem neměl příležitost ani potřebu. Stýkal jsem se a pořád stýkám s lidmi od nás. Myslím z Turecka, ale i odjinud. Třeba tady chlapi z Čečenska (Ozcanovi partneři v podnikaní), tak i s nima.“

Šafika odpověděla na otázku kladně: *„Díky tomu, že chodím pravidelně do mešity, potkávám se jak s českými konvertitkami tak i s jinými muslimkami. Někdy chodíme k sobě na návštěvy. Je to fajn, islám a víra nás spojuje.“*

„Samozřejmě, že mám přátele, ještě ze studií a pak z práce, normálně tak za život nějaké nasbíráte.“ Tak zní Munirova odpověď, který je inženýr elektrotechniky a podniká v oboru. Jeho manželka je stejně jako on ze Sýrie. Po studích v Praze se vrátil zpět do své vlasti, ale záhy se i se svou ženou přestěhovali do Prahy. Mají spolu tři děti, které plynně mluví česky a podle Munira jsou stoprocentně adaptované, i když si jako rodina zachovávají část syrské identity.

Farid má českou partnerku, stýká se přátely z jejího okolí. Nevadí mu to a je rád, že poznává nové lidi.

Pouze dva respondenti odpověděli na otázku ohledně česko–muslimského přátelství negativně. Zde jsou jejich podrobnější odpovědi.

Mohamoud byl jedním z těchto respondentů a jeho odpověd byla dost přímočará: *„Ne, nemám žádné. Možná nějaké kolegy z minulé práce, ale s nimi se stejně nestýkám. Za prvé nemám příležitost ani čas a za druhé nemám žádnou potřebu se kamarádit. Jsem pořád v práci.“*

Aziza*: „Za tu dlouhou dobu co jsme tady bylo jen pár příležitostí se seznámit, byla jsem převážně doma a starala se o rodinu, děti a manžela. Znám pár lidí z maželovy firmy, ale přátelství to asi není.“*

Otázka č. 5: Pohybujete se v komunitě, která je Vám kulturně či nábožensky blízká?

Graf č.5

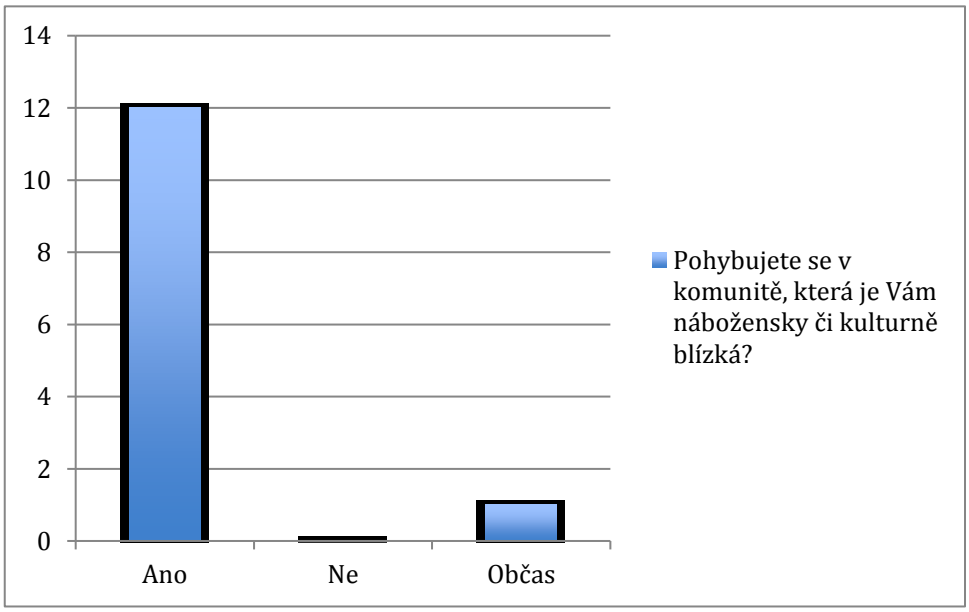

12 respondetů na tuto otázku odpovědělo kladně.

Hakim, Šafika, Jasmin jsou pravidelnými návštěvníky pátečních bohoslužeb, čili svoji komunitu označují jako komunitu věřících. Ostatní kladně hodnotící respondetni definují svojí komunitu založenou spíše na kulturně - etnické blízkosti.

Tarik: *„Během války v Bosně utíkalo spousta lidí. Do Čech jich přisla kvanta. Moji rodiče se scházejí s krajany, já jsem víc Čech než Bosňák.“*

Farid se spřátelil s muži, který mají v Brněnském centru rychlé občerstvení. „*Chodil jsem často do jednoho bistra na kebab. Provozují ho Turci, začli jsme si povídat a teď chodíme hrát šešbeš a kouřit vodní dýmku. Nedávno mi dokonce nabídli práci a tak pracuji tam.“*

Farid, Ozcan, Mahmoud a Hasan jsou díky své profesi v každodenním kontaktu s komunitou vycházející ze společnými kulturně-náboženskými základů.

Jediná Sagar uvedla že se občas potkává s Afghánci, kteří navštěvují její rodiče v restauraci, kterou si nedávno otevřeli.

„Jinak já osobně vůbec, mě to neláká. Sama se pohybuji v mezinárodním prostředí a obklopuji se lidmi, kteří mají otevřenou mysl. Afghánci jsou dost ovlivněni náboženstvím a kulturou. Moji rodiče ano, do restaurace chodí Afghánci. Můj bratr pracuje v rádiu Svobodná Evropa, vysílá do Afghánistánu. Dokonce tam i byl. Jako jediný dostal občanství, nevíme proč zrovna on ano, a my ne.“

Otázka č.6: Jak hodnotíte proces integrace?

Graf č.6

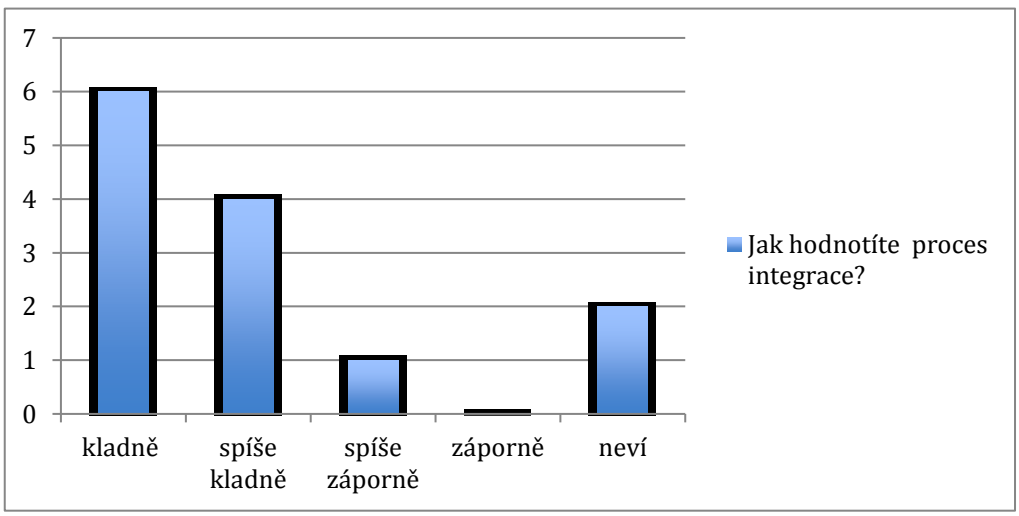

Z 13 dotazovaných ohodnotilo 6 osob proces integrace kladně. Zajímavé je, že tuto variantu zvolili respondenti, kteří se tento proces řídili sami, nebo se velmi rychle napojili na kulturně, etnicky či nábožensky blízkou skupinu. Využili například pomoc

různých organizací operujících v jejich okolí, které jim pomohli s orientací ve státním sociálním sytému, zdravotnictví, možnostech jazykových kurzů apod.

Tarik, který do Čech přišel jako malý chlapec uvádí, že si pamatuje na vřelé přijetí a proto integraci hodnotí kladně: *„Spousta lidí nám pomáhala, možná to bylo proto, že válka na Balkáně byla blízko a lidé to vnímali citlivěji.“*

Aran, Hasan a Munir se shodují, že díky studiu na Vysoké škole je (měli) proniknutí do majoritní společnosti mnohem jednodušší.

Hasan: „*Na škole to bylo dobrý, byli jsme mladý a nikdo neřešil odkud kdo je. Kolegové z ročníku nám cizincům moc pomáhali. Holky za náma běhaly, byli jsme pro ně zajímaví. Chodili jsme společně tancovat a hlavně bydleli jsme dohromady s vašima na koleji.“*

Velmi podobně hodnotí situaci Hakim, který bydlel po příjezdu u babičky a záhy začal studovat.

Ozcan, který pochází z velmi tradiční rodiny na východě Turecka se k otázce procesu integrace vyjádřil spíše kladně: *„Před svatbou jsem tu žil 10 let, řekl bych dost promiskuitně, kouřil jsem a pil alkohol. Zažil jsem si toho dost. Užíval jsem si s kamarádama z Turecka a lidma z firmy. Pak mi došlo, že mi to nevyhovuje, nebyl jsem štastný. V tu dobu na mě začala tlačit rodina ohledně sňatku, který byl kdysi domluvenej. Tak jsem se vrátil, protože matka by nepřežila kdybych si nevzal holku od nás. Po svatbě jsem přijel s manželkou zpátky a to mám pocit, že jsem to najednou začal vnímat uplně jinak. Nebylo to jednoduchý, začali jsme se spolu učit česky. Já jsem tu byl deset let a neuměl jsem nic! Nepotřeboval jsem, protože jsem byl pořád mezi svýma, ale manželku jsem mezi ně tahat nechtěl. Tak jsme začali spolu, pak se nám narodil kluk, ten už má český papíry. Snažíme se kvůli dětem, oni jsou tady doma, jiný doma nemají. Ale jste jiný, mentalita je jiná a kultura taky.“*

Jako spíše kladně hodnotil i Arash, který nad touto otázkou uvažoval trochu hlouběji.

„*Akademicky vzato se integrace neuskuteční bez znalosti jazyka, kultury či společnosti. Jinak řečeno, jednotlivce nelze považovat za asimilovaného a nebo integrovaného do společnosti, pokud nezná jazyk, nehovoří tím jazykem a nepoužívá ho. Při této úvaze nemohu říci, že nemám kvalifikaci být považován za integrovaného do české společnosti, protože předpokladem je znalost češtiny. Když se však podívám na svůj život v české společnosti, cítím, že jsem ve společnosti integrován dostatečně dobře.*

Znám kulturu, kulturní citlivost, kulturní a sociální prostředky a způsoby interakce, komunikace a života. Ve skutečnosti se cítím jako doma v české společnosti, nemám žádné zvláštní problémy se životním stylem a snadno se k němu přizpůsobím.“

Pouze tři komunikanti respektive komunikantky si prošly státem řízenou integrací. Jsou jimi Sagar, Jasmin a Šafika.Všem třem byl udělen humanitární azyl.

Sagar po příjezdu do České republiky v roce 1997 strávila dlouhé čtyři roky v uprchlických táborech. V České republice je tedy již 20 let, a do dnešní doby žádala o udělení občanství dvakrát. Nikdy jí nebylo vyhověno, ačkoli splňuje zákonem dané podmínky. Sagar má sice udělen trvalý pobyt, který dostala na základě humanitárního azylu, ale stále má statut uprchíka, což ji neumožňuje například právo volit. Na základě těchto zkušeností hodnotí proces integrace spíše záporně.

„Historie naší rodiny začíná v uprchlických táborech. Když jsme přijeli, museli jsme odevzdat naše doklady. Měsíc jsme byli v karanténě v uprchlickém táboře, kde prošetřovali naší situaci, a tak jsme čekali co bude dál. V uprchlickým táboře jsme strávili čtyři roky, bohužel. Když jsme přijeli měli jsme měsíční kurz; a pak jako my děti jsme byli umístěný do školy. Ráno pro nás přijel autobus odvezl do školy a odpoledne nás zase přivezl zpátky. Taky jsme měli vycházky, to znamenalo jednou až dvakrát týdně na dvě hodinky ven s rodičema. Ale jinak jsme neměli možnost vycházet z toho prostoru. Dostávali jsme třikrát denně jídlo, a 12 korun na den. Tábory se střídaly, Bělá pod Bezdězem, v Červeném Újezdu jsem byli. Stěhovali jsme se z tábora do tábora, díky zamítnutím o poskytnutí azylu. Celkem jsme dostali pětkrát zamítnutí, důvody byly absurdní. Azylu jsme se dočkali šest let po prvním přijetí do uprchlického tábora. A to díky tomu, že se moje máma psychicky zhroutila, na základě toho jsme jako rodina dostali humanitárního azyl. Otec také dostal pracovní povolení, vystřídal několik povolání jako skladník apod. aby rodinu uživil. Dostali jsme sice trvalý pobyt, ale stále máme statut uprchlíka, takže cestování je pro nás složité. Jedinný z rodiny kdo dostal občanství je můj mladší bratr. Paradoxní je, že i sestra, která se narodila tady, tak má statut uprchlíka a azyl jí byl zamítnut stejně s námi. Žádali jsme o občanství, ale byli jsme zamítnuti. Momentálně už o to nemám zájem, můžu pracovat, nemůžu volit - což mě netrápí. Jedinou překážkou, kterou vidím je svoboda cestování. Mimo shengen musím žádat o víza, která stojí nemalé peníze. A já mám cestování velmi ráda.“

Šafika a Jasmin přijely do České republiky v rámci Národní koncepce přesidlování a bohužel o procesu začleňování nemohou blíže mluvit. Z jejich slov vyplývá, že přístup úředníků, kteří jim během procesu integrace pomáhali, by hodnotily velmi kladně a na rozdíl od výše uvedeného případu Sagar, byl celý proces mnohem rychlejší a jednodušší. Lze jen spekulovat jestli je to náhoda nebo větší propracovanost systému.

Mahmoud s Azizou uvedli, že neví. Faktem je, že ani jeden z těchto respondentů neprojevil větší úsilí aby se cítil v nové zemi lépe a plnohodnotně.

V případě Mahmouda, který se chce vrátit do své země a stýká se s lidmi, kteří jsou mu kulturně a nábožensky blízcí, je vcelku pochopitelné, že necítí potřebu se nijak více integrovat.

Otázka č.7: Cítíte ve společnosti rasismus a xenofobii? Máte osobní zkušenost?

Graf č.7

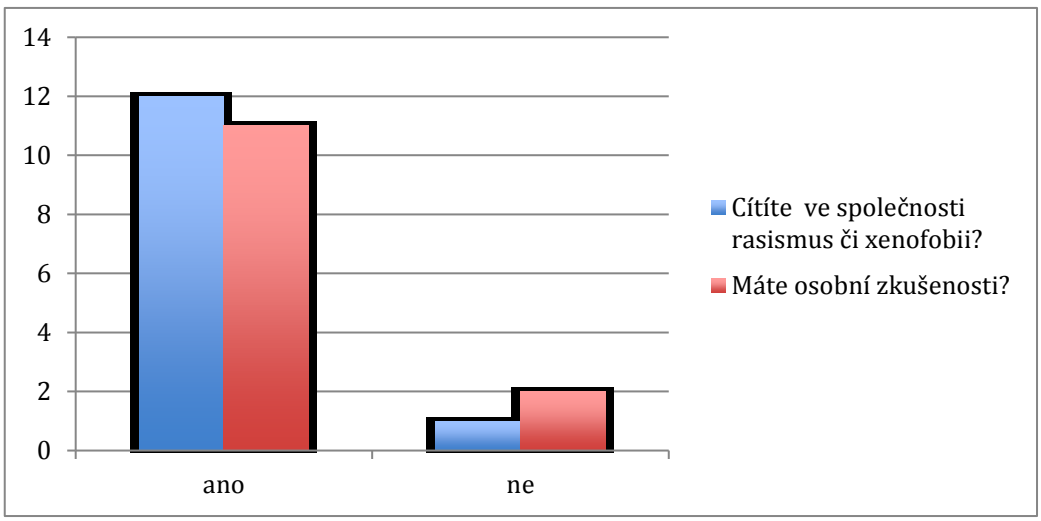

Sagar: „*Ano, bohužel jsem i zažila už na základní škole. Děti nám nadávaly, bratr byl šikanován. Ubližuje mi to, cítím se jako lidská bytost, ne jako cizinec. Občas slyším poznámky v práci, jsi cizinec obíráš mě o práci apod. Většinou jsou tyhle poznámky skryté ve vtipech. Musím se s tím vyrovnat, nechci se zbláznit.*“

Mohamoud nikdy necítil žádné projevy rasismu či xenofobie vůči své osobě, ale už slyšel od známých, že se něco přihodilo.

„*Ne nikdy, ale necítím se dobře když vidím různé demonstrace proti islámu. Je mi to strašně líto, nikdy jsem neviděl demonstraci proti křestanství nebo jinému náboženství. Ale mám pocit, že velkou vinu na tom nesou politici a média. Zároveň*

nechápu, proč se demonstruje tady, nikdy se nic nestalo, myslím tím například teroristický útok apod. Naše komunita (muslimská) není skoro vidět, nevznikají tu žádné konflikty. Cítím nepřátelskou atmosféru. Necítím se ohrožen, ale neni mi to příjemné.“

Arash, pochází z Afghánistánu a do Evropy se přistěhoval na základě své profese. Je mediálním konzultantem nadnárodní firmy a v době konání výzkumu žil v Brně, ale často jezdí pracovně do Prahy. Zatím si není jist, jak dlouho ještě v ČR zůstane, ale je tu spokojený. Nesnaží se mluvit česky, vysvětluje to tím, že ke své práci český jazyk nepotřebuje. Nehledě na to, že spousta českých přátel, které má hlavně ze zaměstnání, ráda mluví anglicky. Na otázku xenofobie a rasismu v české společnosti odpovídá:

„Ne vždy. Někdy, nebo lépe řečeno zřídka, ano. A tato situace vzniká většinou, když komunikuji s úředníky. Například během posledních osmi let jsem byl několikrát zastaven v metru nebo autobusu. Byl jsem vyzván, abych ukázal lístek nebo permanentku. Když mě revizoři žádají o jízdní doklad, jejich chování je často velmi hrubé. Většinou cestuji v doprovodu kolegů – bílých kolegů, ale mě vždycky zastaví. Je to protože mám tmavou pleť a černé vlasy? Během kontroly většinou mlčím a po prokázání jízdného poděkuji v angličtině. Scénář je vždy stejný, najednou jsou to milí a slušní lidé. Podobná situace nastává v nemocnici a všeobecně u lékařů. Všiml jsem si, že se ne všichni lékaři chovali zdvořile a přívětivě. Někdy mám pocit, že se s doktorem cítím jako jinou nebo vyloučenou osobou, nikoliv součástí společnosti. A každý přece ví, že lékaři by měli své pacienty považovat za pacienty bez ohledu na jejich národnost, etniku či pohlaví.“

Hakim se několikrát ocitl ve vypjaté situaci, většinou se týkala narážkami na jeho víru. Několikrát vystupoval v médiích v diskuzích ohledně islámu, většina incident se odehrála bezprostředně po uvedení. Domnívá se, že ho možná lidé poznali, a tak se chtěli přímo konfontovat.

Aziza cítí, že atmosféra se poslední roky mění: „*Když jdu třeba na nákup, tak na mě lidi nehezky koukají, vypadá to, že se bojí, to dřív nebývalo a to nosila šátek vždycky.“*

Stejně tak Jasmin uvádí, že ji tradiční hijab stigmatizuje a okolí si jí více prohlíží, není ji to příjemné, ale hijabu se nehodlá vzdát.

Aran, který pochází z Palestiny (Izrael) studuje lékařskou fakultu v Brně. Zatím nemá konkrétní plány až dostuduje, možná by se chtěl uplatnit v Anglii či Francii.

„Je nás tu hodně cizinců, takže lidé jsou zvyklí. Někdy vidím, že se o mě lidi baví a je mi to nepříjemné, ale není to nic strašného. Nikdy jsem neviděl žádné násilí.“

Hasan a Munir odpovídají na otázku ohledně xenofobie velmi podobně. Tvrdí, že situace se změnila po teroristických útocích 11. září 2001 a čím dál více se zhoršuje.

*„Jsem rozčílený z politický situace tady u nás, ty demonstrace co jsou, no to je hrozný přece”*tvrdí Hasan, který je v České republice skoro 40 let. *„Mám velké štěstí, že lidi mě znají, jsem tu tak dlouho, tady jsem doma. Nemám důvod se najednou bát, ale lidi se snad zbláznili. Tenkrát když sem přišel, jo některý lidi měli blbý narážky, ale to se brzo vysvětlilo.“*

Otázka č. 8: Jak vnímáte rozdíl mezi Prahou a jinými českými městy resp. Brno, pokud máte srovnání?

Během rozhovorů jsme se někdy témat stěhování v rámci České republiky dotkli.

Z celé skupiny dotazovaných bydlí 5 v Brně nebo blízkém okolí a 8 v Praze.

Přímé srovnání s největšími městy má Arash, který díky svému zaměstnání velmi často mezi Prahou a Brnem cestuje.

„Praha je velké město a označil bych ho i za multikulturní. Díky turistům nejste vidět a všeobecně lidé v Praze jsou na cizince zvyklí. V Brně je ale větší klid a místí lidé jsou mnohem vřelejší.“

Stejně tak Farid, který na začátku pobytu žil v Praze a díky přítelkyni se přestěhoval do Brna má mezi oběma městy srovnání.

„Ona pochází z Moravy, chtěla být blíže rodičům a kamarádům, tak jsme se přestěhovali do Brna. Brno mi přijde určitě lepší, cítím se tu víc jako doma. Našel jsem si tady přátele. Jak jsem už řekl, Praha je moc velká a nepřátelská.“

Student Aran větší srovnání nemá. V Brně studuje a v Praze byl jen párkrát na výletě.

Aziza by ráda žila v Praze. Čas od času jezdí s manželem navštívit syna, který v Praze studuje a moc se jí líbí. „*Myslím, že je tam více kulturní život, možná bych se tam cítila i bezpečněji, když tam žije víc lidí a na cizince se tak nekouká.“*

Kousek od Brna žije Šafika se svojí rodinou. Bydlí v menším městě a bližší srovnání s Prahou nemá.

8 respondentů žijících v Praze přímé srovnání s Brnem nemá, 6 z nich se při příjezdu do ČR se usadilo rovnou v hlavním městě.

První rok v Česku dojížděl Hakim každý den na jazykový kurz do Poděbrad: „*Poděbrady jsou malé lázeňské město, je tam klid. Neměl jsem více možností ho prozkoumat, protože dojíždění vlakem bylo náročné. S Brnem zkušenosti nemám, samozřejmě jsem tam byl a zaregistroval jsem kauzu okolo výstavby jejich mešity. Jako aktivnímu členu obce mi to bylo velmi nepříjemné.*“

Hakim naráží na situaci, která se odehrávala při výstavbě mešity. Dále pak diskutoval o situaci kdy se v Brně opakovaně objevovaly útoky na objekt Islámské nadace v Brně. Pro reference uvádím na tento incident odkaz v seznamu použité literatury.

Dalším respondentem, který má srovnání s jiným městem než Prahou je Sagar.

Během prvních let žila v několika uprchlických táborech na různých místech.

„První samostatné bydlení po uprchlických táborech bylo v České Lípě. Praha je rozhodně lepší pro cizince. Ten kdo chce multikulturalitu tak jedině Praha.“

Otázka č. 9: Co je pro Vás největší překážkou v integraci a co by mohlo pomoci v procesu začlenění?

Na první část otázky odpovědelo 13 respondentů 10, že hlavní překážkou je zvládnutí českého jazyka. Tomuto hodnocení nahrává také fakt, že jazyková vybavenost některých respondentů, není ideální.

Arash rozvedl odpověď velmi detailně: „*V každém případě je to jazyk, to je ta největší překážka. Vzhledem k tomu, že integrace je obousměrný proces, je nutné, aby česká společnost a vláda byly otevřenější. Stejně jako společnosti západní Evropy. Z pohledu politické vědy je Česká republika stále nově demokratickou zemí, kde byly zavedeny liberální hodnoty s třetí fází demokratizace. Proto bude nějakou dobu trvat, než se samotná společnost bude více přizpůsobovat různým lidem a bude více pluralistická a inkluzivnější. Multikulturalismus je nezbytným aspektem integrace, protože tito lidé by se měli cítit stejně jako každý jiný občan země, v níž mají bydliště. Ačkoli jisté kulturní rysy, které by tyto dvě skupiny měly, se budou nevyhnutelně lišit. To však neznamená, že přistěhovalcům by mělo být odepřeno právo udržovat si svou kulturu. Domnívám se, že přijímací země by měly projevit větší úctu ke kulturním hodnotám a zvláštnostem těchto cizinců a zajistit, jak jim pomoci. Západní společnosti by se měly více vzdělávat*

o syrské, irácké, afghánské kultuře. Rovněž o životním stylu v těchto zemích. Zároveň kdyby tito lidé měli zaměstnání, zachovali si svou kulturu a využívali ji, cítili by více v kontaktu s jejich původem. Věřím, že případě ukončených válek a konfliktů by se mnozí z nich rádi vrátili domů. Taková iniciativa by jim také pomohla cítit se více přijatá, protože projevující zájem o druhého je potřebný. I když jsou skutečně návštěvníky, povzbudilo by je to i k tomu, aby se naučili nové způsoby a zvyky v nové společnosti. Která je v některých ohledech zcela odlišná, od té co původně pocházeli."

Jako příklad uvedu Azizu. Mluví velmi špatně česky a její úroven angličtiny je také nedostačující. V případech jednání s úřady je plně závislána asistenci svých dětí a manžela. Tento handicap je pro ní největší překážkou při vzájemném porozumění s majoritou.

Sagar se domnívá, že státem řízené začlenění s majoritní skupinou není dostačující. *„Z mého pohledu žádná integrace v táborech neprobíhá, je to jako vězení. Přímá komunikace s většinovou společností není, ta následuje až co se z tábora dostaneš. V našem případě až po čtyřech letech! Uvedu příklad. Když jsme dostali poslední zamítnutí přeřadili nás (celou rodinu) do pavilonu F. Nedostávali jsme žádnou finanční pomoc a jídlo také ne. Museli jsme čekat, jestli nezbyde něco po čekatelích a pak jsme mohli dojídat zbytky. Na pavilonu F jsme bydleli pohromadě s mladými muži, kteří byli ve věku, kdy měli nějaké sexuální představy a já se sestrou jsme vstupovaly do puberty. Měli jsme třeba jenom jednu sprchu a jeden záchod."*

Mohamoud mluví o vzájemném pochopení a toleranci. *„Vzájemné porozumnění, lidi nám nerozumí a my nerozumíme jim. Mám pocit, že před deseti lety to bylo všechno mnohem jednodušší. Lidé nemají práci, politická situace brojí plošně proti muslimům."*

Z Mohamouda je cítit rezignace a smutek, nemám pocit, že by se chtěl začlenit. Domnívám se, že pravým důvodem odjezdu z Lybie byly ekonomické důvody a nikdy neměl v plánu se integrovat. Žije ve své komunitě a to mu stačí.

Hakim, který zvládl český jazyk opravdu bravurně, má ohledně překážek v integraci obavy z netolerance: *„Nechci být zlý, ale někdy mám pocit, že lidé zapomněli na bývalý režim. Na to, co tu měli. Vždyť mnoho čechů emigrovalo z důvodu bezpečnosti a ted'nastala situace kdy zase migrují jiní. Společnost má strach z islámu, ale za to ti lidé nemůžou. Politici je straší a útoky co se dějí tomu jen pomáhají. Asi je to strach, obavy, neznalost jiných kultur. To bych označil jako překážky."*

Šafika*: „Máte strašně těžký jazyk, ale všechno se dá zvládout, když chcete. My jsme opravdu utíkali před velkým nebezpečím, a tak si téhle šance velmi vážím. Během programu, který jsme absolvovali nám všichni moc pomohli, ale největší zkouška je až začnete žít opravdu mezi místními.“*

Ozcan: „*Jsem rád, že moje děti tady chodí do školy. Umí perfektně česky, i moje manželka umí líp než já. Přál bych si aby byli lidi tolerantnější. Často slyším špatné věci na muslimy, ale kebab si od nás koupí.“*

Aran větší potřebu integrace nemá. Díky tomu, že se pohybuje převážně mezi studenty nemá problém s komunikací. *„Skoro všichni z mého okolí mluví anglicky, takže já se učit česky nemusím.“*

Munir: *„Čeština je obtížná, ale když se aspoň trochu snažíte tak to Češi ocení. My muslimové bysme měli být taky více otevřený novým věcem, někdy chceme víc než dáváme.“*

Tarik: *„Na tohle je těžké odpovědět, jsem tu od mala. Takže nedokážu říct jaké jsou překážky, pro dítě je všechno jednodušší. Rodiče měli určitě problémy s jazykem, ale Češi je přijali vlídně.“*

Hasan: *„Lidi by měli víc cestovat, naučili by se o jiný kultuře, a měli by se víc smát, to pak roztajou všechny ledy.“*

Závěr

Muslimové v České republice jsou etnicky velmi pestrá komunita, která se ovšem nedá nijak blíže specifikovat, navenek působí velmi nenápadně, a tak je pro majoritní společnost stále velkou neznámou.

Důvody jejich pobytu jsou různé a jak již vyplynulo během hodnocení výzkumu, nejčastěji se objevovaly humanitárního charakteru, studia a následně neplánovaného usídlení, přirozené migrace, ale také migrace ekonomické.

Jako nejobtížnějšími faktory v integraci do české majoritní společnosti hodnotím zvládnutí českého jazyka, pochopení kulturně – sociálních zvyklostí a náboženskou odlišnost. Jako praktikující, byť by jen částečně se označilo 11 respondentů z 13. Svou míru ortopraxe přizpůsobili momentálním podmínkám, praktikování a víra zůstává pro ně osobním tématem.

Faktor náboženské odlišnosti však vidím jako nejdůležitější v konfrontaci s majoritní společností. Nepřátelská atmosféra, která se ze strany majority ukazuje, pochází z všeobecných stereotypů o islámu, s nimiž se často setkává ve světových i v domácích médiích. Situaci nikterak nepomáhá tzv. imigrantská vlna a případy, které se s touto vlnou objevují. Obecně je to neznalost kulturních reálií a strach z neznámého.

I přes veškeré překážky v integračním procesu můžeme tvrdit, že muslimové v Česku jsou velmi dobře integrovaní a na rozdíl od západní Evropy zde nemáme žádné problémy s touto komunitou.

Setkali jsme se s respondetny, kteří prošli státem řízenou integrací. Musel to být velmi náročný proces a ani jeden z těchto komunikantů tento proces nehodnotil vyloženě kladně. Ovšem parametry, týkající se následného začlenění, zvládnutí českého jazyka, orientace v majoritní komunitě, které jsme od nich získali jsou více než pozitivní.

Z našeho výzkumu není jednoznačné do jaké míry se cítí být muslimové součástí majoritní společnosti. Někteří komunikanti jsou na našem území tak dlouho, že vykazují známky jasné asimilace.

Někteří jsou stále v integračním procesu, nebo na půli cesty. Drtivá většina se sdružuje se skupinami, které jsou jim etnicky, kulturně či nábožensky blízké. Intenzivně

udržující vztahy se svoji komunitou, v zaměstnání či volném čase, jsou důležitou součástí k zachování identity, pocitu jistoty a jakési příslušnosti v neznámém prostředí.

Z uskutečněných rozhovorů je zřejmé, že naši respondenti jsou spíše spokojení s novým domovem. Otázkou však zůstává na jak dlouho? Jaká bude ve společnosti náláda až zde vyrostou další a další generace muslimů?

Rozdíly mezi evropskou kulturou a tou muslimskou jsou velmi hluboké a dovolím si tvrdit, že tyto dva světy nejsou kompatibilní. V případě ideálního soužití bez předsudků a strachu je potřeba vzájemné snahy, interakce, poznání, ale také kompromisů.

Islám bohužel tyto kompromisy neumožňuje, což potvrdil v rozhovoru respondent Ozcan: „*Podle mého názoru se nikdy nemůže stát, že by mohl islám žít v souznění se západním světem Nejde to, protože islám je nalinkovaný, jak se máte chovat, všechno je daný. Nepřizpůsobuje se moderní době.“*

Na závěr bych ráda uvedla nějaké osobní poznatky, které jsem vypozorovala během setkání se některými respondenty.

Jak jsem zmínila v úvodu, tento výzkum probíhal v letech 2015-2017. V té době jsem čekala své druhé dítě. Těhotenství zmiňuji záměrně, protože v několika případech zcela změnilo ráz rozhovorů.

Navázání kontaktu se ženami bylo velmi obtížné, díky několika přátel, od kterých jsem dostávala tipy na respondenty jsem se dostala k Sagar Rakin.

Nikdy před konáním rozhovoru jsem o ní neslyšela, až po sléze jsem se dozvěděla, že aktivně vystupuje v médiích. Při osobním setkání, bylo moje těhotenství brané více než pozitivně, protože se Sagir okamžitě uvolnila a celý rozhovor probíhal v přátelském duchu.

V kontaktu s jinou respondetkou mi vyloženě uškodilo. V momentě, kdy vyšlo najevo, že nejsem vdaná a čekám už druhé dítě, rozhovor se velmi rychle ukončil.

Rozhovory s muži byly obecně příjemné, až na dvě situace a to kdy se rozhovory neuskutečnily na neutrálním místě.

V obou případech se jednalo o muže, kteří v České republice podnikají.

S Mohamoudem rozhovor příjemný nebyl. Jeho apatie mě znervózňovala a díky tomu, že se naše setkání uskutečnilo v jeho prostředí, nepřipadala jsem si bezpečně.

Druhá situace nastala při schůzce z Ozcanem. Je spolumajitelem rychlého občerstvení v centru Prahy, byl velmi pohostinný a vstřícný. Jeho obchodní partneři jsou muži z Čečenska, které jsem osobně viděla při interviu k této práci. Po celou dobu rozhovoru seděli ve stejné místnosti a čas od času se na nás podívali. Velmi jsem stála o zprostředkování kontaktu na některého z těchto mužů, neboť mi krajina původu a důvody přesídlení připadaly atraktivní. Ozcan můj návrh jasně odmítl s tím, že jsou to nebezpeční lidé ovlivnění válečným konfliktem. Po této debatě se značně změnila nálada při interviu, Ozcan mi připadal opatrnější a ne tak vřelý jako zpočátku. Z této zkušenosti vyvozuji, že ačkoli jsou obchodními partnery, vládne mezi nimi jistá hirearchie a mým nátlakem jsem se pravděpodobně dotkla něčeho, co mělo zůstat skryté.

Musím však objektivně zhodnit, že tento výzkum byl pro mě nesmírně obrovským přínosem a jsem velice ráda, že jsem jej podstoupila.

Seznam použitých zdrojů

ALLPORT, Gordon Willard. *O povaze předsudků*. Přeložil Eduard GEISSLER. Praha: Prostor, 2004. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-125-3.

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 9788085959475.

BEČKA, Jiří a Miloš MENDEL. *Islám a české země*. V Olomouci: Votobia, 1998. ISBN 80-7220-034-8.

BENEDICT, Ruth. *Kulturní vzorce*. Praha: Argo, 1999. Capricorn (Argo). ISBN 80-7203-212-7.

ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. *Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5414-7.

ČERNÝ, Karel, ed. *Nad Evropou půlměsíc*.V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3066-3.

GIDDENS, Anthony. *Unikající svět: jak globalizace mění náš život*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-91-5.

GIDDENS, Anthony, SUTTON, Philip W., ed. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.

GOMBÁROVÁ, Jana.*Islámská kultura a její reflexe v Českých zemích*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3338-1.

HAERI, Fadhlalla. *Základy islámu: tradice, historie, vývoj, současnost*. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-212-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

HOFÍREK, Ondřej, RÁKOCZYOVÁ, Miroslava a Robert TRBOLA, ed. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie. ISBN 978-80-7419-023-0.

HORÁKOVÁ, Markéta, 1997. Problémy integrace etnických menšin. Sociální politika, Praha: VÚPSV v.v.i., č. 1/2, s. 4-8. ISSN 0049-0961.

KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 80-7021-540-2.

MENDEL, Miloš, Bronislav OSTŘANSKÝ a Tomáš RATAJ. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1554-9.

MÜLLER, Zdeněk. *Islám a islamismus: dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. Novověk. ISBN 978-80-200-1818-2.

MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. 2. Přeložil Hana ČERVINKOVÁ. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-25-0.

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. 2., rozš.vyd. Praha: Portál, 2010. Psychologie (Portál). ISBN 978-80-7367-280-5.

SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. 2. vyd. v českém jazyce. Přeložil Karolina KŘÍŽOVÁ. Praha: Dokořán, 2011. PNK. ISBN 978-80-7363-380-6.

SEDLÁČKOVÁ, Lucie. *Islám v médiích: mediální reprezentace sporu o karikatury islámského proroka Mohameda v Mladé frontě DNES*. Liberec: Bor, 2010. Jazyky a texty. ISBN 978-80-86807-65-2.

SOUKUP, Václav. *Dějiny antropologie: (encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie)*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0337-3.

ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-83-0.

TESAŘ, Filip.*Etnické konflikty*. 2007. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-097-9.

TOPINKA, Daniel, ed. *Muslimové v Česku: etablování muslimů a islámu na veřejnosti*. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-115-5.

Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.

Internetové zdroje

AZYL, MIGRACE A INTEGRACE*: Integrace azylantů* [online]. [cit. 2018-03-22]. Dostupné z:https://www.mvcr.cz/docDetail.aspx?docid=35703&docType=&chnum=2

BARŠOVÁ, Andrea. *Multikulturalismus a politiky integrace přistěhovalců v Česku.*Migrace Online [online]. 2005 [cit: 20.1.2018]. Dostupné z: http://migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1955274

CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICE [online]. [cit. 2018-02-21]. Dostupné z: cizinci.cz/cs

CO JEST ISLÁM. *Islamweb* [online]. [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: www.islamweb.cz

ČERNÝ, Karel. *Atomie českých muslimů, fascinující a mimořádně pestrý svět.* Lidovky[online]. 2017 [cit. 2018-10-29]. Dostupné z https://www.lidovky.cz/domov/anatomie-ceskych-muslimu-fascinujici-a-mimoradne-pestry-svet.A170211_115705_ln_domov_ele

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2018 a. Cizinci mezinárodní ochrana v ČR [online]. [cit. 2018-02-10]. Dostupné z https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_rizeni_azyl

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2018 b. Počet cizinců v ČR [online]. [cit. 2018-02-10] Dostupné z:https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

CHRISTOVOVÁ, Lucie*, Mezi Minarety* [online]. 2012[cit. 2018-07-25]. Dostupné z: https://plus.rozhlas.cz/mezi-minarety-znamena-dzihad-svatou-valku-6633603

E-ISLÁM*: Historie muslimů* [online]. [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: http://www.e-islam.cz/

HEŘMANOVÁ, Eva a Kateřina FARYADOVÁ. *Efektivnost integrace muslimských minorit v zemích EU (se zaměřením na situaci v Česku)* [online]. 2012 [cit. 2018-09-12]. Dostupné z: https://www.vse.cz/

I AM A MUSLIM IN PRAGUE [online]. 2017 [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=hpRwBZGtMJs&t=8s

KŘÍŽOVÁ, Martina. *Neviditelná menšina - analýza mediálního obrazu českých muslimů.* Multikulturní centrum Praha[online]. 2006 [cit. 2014-05-11]. Dostupné z :http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcefb50bfa263ef/Krizkova_islam_fi n al_1.pdf

LHOŤAN, LUKÁŠ. *Věčný konflikt sunnitů a šíitů: Jak se zrodil a v čem se liší dvě hlavní větve islámu.* REFLEX [online]. 2018 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: https://www.reflex.cz/clanek/historie/88691/vecny-konflikt-sunnitu-a-siitu-jak-se-zrodil-a-v-cem-se-lisi-dve-hlavni-vetve-islamu.html

MATYSOVÁ, Kamila. *Akulturace imigrantů v České republice* [online].2012 [cit. 2018-09-12]. Dostupné z: https://www.vse.cz/aop/378

MURPHY, Bob. *On the Culture Wars*[online]. 2017 [cit. 2018-01-28]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=QOxFFX4MERc

MUSLIMSKÁ UNIE: *Muslimská unie v České republice* [online]. [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: http://muslimskaunie.cz/

MUSLIMOVÉ V ČESKU[online].2015 [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1142743803-reporterict/215452801240039/obsah/436972-muslimove-v-cesku

PEW RESEARCH CENTER*: Europe's Growing Muslim Population* [online].2017[cit. 2018-11-26]. Dostupné z: http://www.pewforum.org/2017/11/29/europes-growing-muslim-population/

PŘÍRUČKA O INTEGRACI [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: https://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/handbook_cz_prirucka_k_integraci_-_MPSV.pdf

STÁTNÍ INTEGRAČNÍ PROGRAM [online]. [cit. 2018-02-10]. Dostupné z: http://www.integracniprogram.cz/

STÝSKALÍKOVÁ, Věra. *Modely integrace imigrantů a jejich projevy v české politice*[online].2004 [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4041/5279

THE RELIGION OF ISLAM*: Beliefes of Islam* [online]. [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: https://www.islamreligion.com/category/48/beliefs-of-islam/

TOPINKA, Daniel (ed.). *Integrační proces muslimů v České republice–pilotní project* .Ostrava: VeryVision. [online].2006/2007 [cit.2018-03-21]. Dostupné z: https://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/integrace_muslimu.pdf

TOPINKA, Daniel. *Významy vzdělávání v procesu integrace muslimů v České republice.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci: [online].2007[cit.2018-03-21]. Dostupné z: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/vyznam_vzdelavani.pdf

TÝDEN.cz [online]. 2015 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/utok-na-brnenskou-mesitu-polili-ji-motorovym-olejem_362268.html

VZTAH ČESKÉ VEŘEJNOSTI K CIZINCUM – BŘEZEN 2014[online]. 2014 [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: https://www.stem.cz/vztah-ceske-verejnosti-k-cizincum-brezen-2014/

WIKIMEDIA [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4969251